

KVALITETA DOBITI U PODUZEĆIMA KOJA SU ZAPALA U FINANCIJSKU NESTABILNOST

Šupe, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:647494>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-02**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

**KVALITETA DOBITI U PODUZEĆIMA KOJA SU
ZAPALA U FINANCIJSKU NESTABILNOST**

Mentor:

doc.dr.sc. Slavko Šodan

Student:

Marija Šupe, univ.bacc.oec

Split, rujan 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
1.1. Problem istraživanja i predmet istraživanja	4
1.2. Istraživačke hipoteze	6
1.3. Ciljevi i metode istraživanja	7
1.4. Struktura diplomskog rada	7
2. REGULATORNI OKVIR ZA FINACIJSKO IZVJEŠTAVANJE I TEMELJNI FINACIJSKI IZVJEŠTAJI.....	9
2.1. Regulatorni okvir u Republici Hrvatskoj.....	9
2.1.1. Zakon o računovodstvu	10
2.1.2. Hrvatski standardi financijskog izvještavanja.....	12
2.1.3. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja	12
2.1.4. Zakon o stečaju.....	13
2.2. Temeljni financijski izvještaji.....	14
2.2.1. Bilanca – izvještaj o financijskom položaju.....	15
2.2.2. Račun dobiti i gubitka	18
2.2.4. Izvještaj o novčanim tokovima	21
2.2.5. Izvještaj o promjenama kapitala.....	24
2.2.6. Bilješke uz financijske izvještaje	25
3. KVALITETA FINACIJSKOG IZVJEŠTAVANJA.....	26
3.1. Obilježja, važnost i korisnici financijskog izvještavanja	26
3.1.1. Obilježja i važnost financijskog izvještavanja	26
3.1.2. Interni korisnici financijskog izvještavanja.....	26
3.1.3. Eksterni korisnici financijskog izvještavanja	27

3.2. Ciljevi i kvaliteta financijskog izvještavanja	28
3.2.1. Ciljevi financijskog izvještavanja	28
3.2.2. Kvalitativna obilježja kvalitete financijskog izvještavanja	29
3.3. Motivi za manipuliranje u financijskim izvještajima	30
3.3.1. Agencijska teorija.....	31
3.3.2. Teorija uslužnosti	32
3.4. Čimbenici i mjere kvalitete financijskih izvještaja	33
3.4.1. Formalni i materijalni čimbenici kvalitete financijskih izvještaja	33
3.4.2. Mjere kvalitete financijskih izvještaja.....	34
3.4.3. Prethodna istraživanja	36
4. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE.....	39
4.1. Selekcija uzorka i postupak odabira uzorka.....	39
4.2. Deskriptivna analiza karakteristika poduzeća u uzorku	39
4.3. Testiranje hipoteza	50
5. ZAKLJUČAK.....	62
SAŽETAK.....	64
SUMMARY	65
LITERATURA	66
POPIS TABLICA	
POPIS SLIKA	

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja i predmet istraživanja

U ovom radu istražiti će se kvaliteta dobiti, tj. kvaliteta samih računovodstvenih informacija u hrvatskim poduzećima koja su zapala u poslovnu nestabilnost. Glavni izvor računovodstvenih informacija predstavljaju financijski izvještaji poduzeća. Prema Zakonu o računovodstvu (u daljnjem tekstu: ZOR, 2015) financijski izvještaji pružaju istinit i fer prikaz financijskog položaja i uspješnosti poslovanja poduzetnika.

Važnost financijskog izvještavanja ogleda se u pružanju informacija o ekonomskim aktivnostima poduzeća koje se koriste u procesu donošenja odluka, pa se sukladno tome može zaključiti da je glavni cilj financijskog izvještavanja upravo zadovoljavanje informacijskih potreba investitora i kreditora na tržištu kapitala.

Primarni fokus ovog rada predstavljaju manipulacije u financijskom izvještavanju te njihov utjecaj na kvalitetu dobiti. Manipulacije se javljaju iz razloga što postoje poduzeća, tj. njihovi menadžeri koji se ne ponašaju u skladu sa etičkim normama i računovodstvenim standardima prilikom sastavljanja financijskih izvještaja. Takvi financijski izvještaji prikazuju poslovanje poduzeća koje odstupa od njegove stvarne slike na način da poboljšavaju rezultate poslovanja poduzeća.

Motivi manipulacija u financijskim izvještajima ili računovodstvenih manipulacija variraju s obzirom na to koji je cilj poduzeća, što može biti (Gulin, 2002):

- Kratkoročno povećanje profita,
- Smanjenje variranja profita,
- Jačanje bilance.

Bez obzira iz kojeg motiva nastaje manipulacija, ključno je da će ona utjecati na vjerodostojnost i transparentnost financijskih informacija u izvještajima.

Motivi za manipuliranje proizlaze iz agencijske teorije koja predstavlja teorijski okvir za istraživanje ove tematike. Agencijska teorija razvijena je za proučavanje agencijskog odnosa, tj. sukoba interesa između principala (vlasnika) i agenta (menadžera). Ono što obilježava agencijsku teoriju, svakako je postojanje suprotstavljenih ciljeva između vlasnika i menadžera

te informacijska asimetrija. Suprotstavljeni ciljevi između vlasnika i menadžera javljaju se s obzirom na njihovu različitu poziciju i interes u poduzeću, dok se informacijska asimetrija javlja iz razloga što su menadžeri više upoznati s poslovanjem zbog prirode svog posla, i imaju pristup informacijama koje nisu dostupne vlasnicima (Tipurić, 2008).

Važno je naglasiti kako postoje motivi za manipuliranje putem povećanja ili smanjenja objavljenog financijskog rezultata – dobiti. Ukoliko se radi o precjenjivanju dobiti, cilj može biti stvaranje bolje slike poslovanja poduzeća zbog boljih kreditnih uvjeta, ili isplaćivanje dividendi. U suprotnom, ako je riječ o podcjenjivanju dobiti, cilj može biti smanjenje osnovice za obračun poreza na dobit, zadržavanje isplate dividendi (Meštrov, 2009).

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada je ispitivanje kvalitete financijskog izvještavanja u Republici Hrvatskoj, odnosno kvalitete dobiti kod poduzeća koja su zapala u financijsku nestabilnost jer u tim poduzećima postoje izraziti motivi za precjenjivanjem financijskog rezultata kako bi poduzeće moglo nastaviti sa poslovanjem i ublažiti negativnu percepciju poslovanja. Istraživanje će se obaviti na temelju objava i informacija o poduzećima uključenima u analizu.

Poduzeća uključena u ovo istraživanje su velika i vrlo velika poduzeća koja posluju na području Republike Hrvatske. Podijeljena su u dvije kategorije, prva predstavlja poduzeća koja su aktivna, dok se druga odnosi na poduzeća čiji je status aktivan ali se nalaze u stečajnom postupku. Poduzeća se prvenstveno razlikuju po industriji u kojoj djeluju, s obzirom da su u ovom istraživanju obuhvaćena sva velika i vrlo velika poduzeća iz prvih pet proizvodnih industrija klasificiranih prema NKD-u.

Istraživanjem će se nastojati utvrditi kakva je kvaliteta dobiti u financijskim izvještajima kod poduzeća koja su zapala u financijske probleme. Navedena skupina poduzeća odabrana je s obzirom da postoji opasnost da su se provodile određene računovodstvene manipulacije u godinama koje su prethodile financijskim problemima. Konkretno, nastoji se utvrditi da li je motiv računovodstvenih manipulacija u tim poduzećima bio povećanje dobiti kako bi se prikazali pozitivni rezultati. U svrhu ovog istraživanja, koristit će se pokazatelj kvalitete dobiti koji stavlja u omjer obračunsku veličinu i ukupnu imovinu. Na temelju ovog omjera utvrdit će se stvarna kvaliteta dobiti u navedenim poduzećima, te će se istraživanje usporediti sa prijašnjim istraživanjima.

1.2. Istraživačke hipoteze

Sukladno problemu i predmetu istraživanja postavljene su sljedeće istraživačke hipoteze:

H1: Kvaliteta dobiti manja je kod poduzeća sa financijskim problemima,

H2: Veličina poduzeća utječe na kvalitetu dobiti,

H3: Vrsta djelatnosti utječe na kvalitetu dobiti.

Prvom hipotezom (H1) želi se ispitati da li je kvaliteta dobiti manja kod poduzeća sa financijskim problemima. Ovu pretpostavku potvrđuje istraživanje García Lara et al. (2009) u Velikoj Britaniji, koje je provedeno na uzorku poduzeća u stečaju. Navedeno istraživanje pokazuje kako su poduzeća koja su naknadno propala bila uključena u računovodstvene manipulacije dobiti i do četiri godine prije propasti. Autori tvrde da su manipulacije izvršavali menadžeri sa pokušajem prikrivanja loših rezultata koristeći dva alata: računovodstvene manipulacije – obračunskim veličinama, te provođenje stvarnih operativnih aktivnosti koje odstupaju od prakse. Drugo istraživanje provedeno u Novom Zelandu od strane Habib et al. (2013) ukazuje na to da su poduzeća sa financijskim problemima manipulirala zaradom, na način da su ju smanjivali, i tako smanjili kvalitetu objavljenih informacija i na taj način otežali investitorima u predviđanju budućih rezultata poduzeća. Naime, moguće je da poduzeća u razdobljima financijske krize koriste tehnike „velike kupke“ kako bi u toj godini još više pogoršali iskazani rezultat da bi u budućnosti financijski rezultat bio veći.

Nadalje, drugom hipotezom (H2) želi se ispitati odnos između veličine poduzeća i kvalitete dobiti, odnosno da li veličina poduzeća utječe na kvalitetu dobiti u financijskim izvještajima poduzeća. Prema Karami (2014), korisnici financijskih izvještaja pri donošenju ekonomskih odluka trebali bi uzeti u obzir veličinu poduzeća kao negativan faktor koji utječe na kvalitetu dobiti.

Konačno, trećom hipotezom (H3) želi se ispitati odnos vrste djelatnosti i kvalitete dobiti, odnosno ima li vrsta djelatnosti kojoj poduzeće pripada utjecaj na kvalitetu dobiti. Prethodna istraživanja pokazuju da utjecaj postoji. Houška (2015) navodi kako mogućnost prijevare (manipulacija) ovisi i o djelatnosti poduzeća, s obzirom da su neke djelatnosti pogodnije za prijevare.

1.3. Ciljevi i metode istraživanja

Temeljni cilj ovog istraživanja je utvrditi utjecaj financijske nestabilnosti poduzeća na kvalitetu dobiti. Također, istraživanje ima za cilj:

- Teorijski objasniti koncept kvalitete financijskog izvještavanja,
- Pokazati da li je kvaliteta dobiti manja kod poduzeća u financijskim problemima,
- Istražiti utjecaj veličine poduzeća i vrste djelatnosti na kvalitetu dobiti,
- Sustavno prikazati prijašnja istraživanja,
- Objasniti tehnike manipuliranja u financijskim izvještajima.

Ovaj rad temelji se na teorijskom i empirijskom dijelu.

U teorijskom dijelu koristit će se sljedeće metode istraživanja (Tkalac Verčić et al., 2010):

- Induktivna i deduktivna metoda (dvije osnovne metode zaključivanja),
- Metoda analize (istraživanje raščlanjivanjem složenih cjelina na jednostavnije dijelove),
- Metoda sinteze (istraživanje i objašnjavanje stvarnosti spajanjem jednostavnijih i manjih postupaka u složenije),
- Metoda dokazivanja i opovrgavanja (dokazivanje točnosti postavljenih hipoteza),
- Komparativna metoda (uspoređivanje pojedinih pojmova kako bi se utvrdile sličnosti i razlike),
- Metoda dedukcije (razvijanje teorije i hipoteze s ciljem njihova testiranja, donošenje zaključka od pojedinačnih sudova prema općem),
- Metoda kompilacije (preuzimanje tuđih rezultata istraživanja, stavova, shvaćanja).

U empirijskom dijelu koristit će se statističke metode istraživanja, posebice deskriptivna i inferencijalna statistika, te regresijska analiza, kroz statistički paket SPSS kako bi se testirale postavljene hipoteze, te kako bi se donio zaključak o njihovom prihvaćanju ili odbacivanju.

1.4. Struktura diplomskog rada

Diplomski rad podijeljen je na pet dijelova.

U uvodnom dijelu rada definirat će se problem i predmet istraživanja, postaviti će se istraživačke hipoteze, te će se iznijeti ciljevi i metode istraživanja.

U drugom dijelu rada objasniti će se regulatorni okvir za financijsko izvještavanje, koji obuhvaća Zakon o računovodstvu, Hrvatske standarde financijskog izvještavanja te Međunarodne standarde financijskog izvještavanja. Dodatno će se obraditi Zakon o stečaju s obzirom na to da se diplomski rad odnosi na poduzeća koja su zapala u financijsku nestabilnost.

Treći dio rada pobliže će objasniti kvalitetu financijskog izvještavanja. Obradit će se obilježja, važnost, korisnici, te ciljevi i kvaliteta financijskog izvještavanja. Opisat će se motivi za manipulacije u financijskim izvještajima, a u svezi s tim i agencijska teorija te teorija uslužnosti. Nadalje, definirat će se koji su sve čimbenici i mjere kvalitete financijskih izvještaja te će se analizirati i prijašnja istraživanja.

Četvrti dio rada pomoću empirijskog istraživanja analizirat će kvalitetu dobiti kod poduzeća u financijskim problemima. Navedeno istraživanje će se obaviti na uzorku velikih i vrlo velikih hrvatskih poduzeća. Prva skupina poduzeća odnosi se na poduzeća čiji je status "aktivna", dok drugu skupinu čine poduzeća čije je status "aktivna-stečajni postupak". Podaci su dobiveni iz Amadeus baze.

U zadnjem dijelu rada prikazat će se zaključak koji će na temelju teorijskog i empirijskog istraživanja prikazati do kojih se rezultata došlo testiranjem postavljenih hipoteza, te će se otvoriti nova pitanja za daljnja istraživanja.

2. REGULATORNI OKVIR ZA FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE I TEMELJNI FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI

2.1. Regulatorni okvir u Republici Hrvatskoj

Financijsko izvještavanje postupak je sastavljanja i objavljivanja financijskih izvještaja namijenjenih unutarnjim i vanjskim korisnicima. Financijski izvještaji predstavljaju istinit i fer prikaz financijskog položaja i uspješnosti poslovanja poduzetnika (ZOR, čl.19.). Financijsko izvještavanje od iznimne je važnosti za svako poduzeće upravo u procesu poslovnog odlučivanja s obzirom da sadrži informacije bitne za donošenje odgovarajućih i efikasnih poslovnih odluka, te na taj način utječe na samu budućnost poslovanja poduzeća.

Iako je namijenjeno i unutarnjim korisnicima, u skladu sa modernim koncepcijskim okvirima financijsko izvještavanje ima za glavni cilj zadovoljavanje informacijskih potreba vanjskih korisnika, odnosno investitora i kreditora na tržištu kapitala. U kontekstu tržišta kapitala, cilj financijskog izvještavanja je minimalizirati negativne učinke informacijske asimetrije, te je praksa razvijenih zemalja reguliranje financijskog izvještavanje putem zakona, pravilnika i direktiva (Tipurić, 2008).

Zakonski okvir računovodstvenog izvještavanja u Hrvatskoj za godišnje financijske izvještaje za izvještajna razdoblja koja počinju od 01. siječnja 2016. definiran je (Aljinović Barać, 2016):

1. Zakonom o računovodstvu (NN 78/2015),
2. Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 96/2015) – kojim je izmijenjena struktura i pozicije Izvještaja o novčanim tokovima na način da se usklade sa zahtjevima MRS 7,
3. Pravilnikom o načinu vođenja Registra godišnjih financijskih izvještaja (NN 39/2008, 12/09 i 130/10),
4. Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja, uključivo i Međunarodne računovodstvene standarde – MSFI koji se primjenjuju u Hrvatskoj više se ne objavljuju u Narodnim novinama, već su definirani Uredbom Europske komisije br. 1126/2008 od 3. studenog 2008. o osvajanju određenih Međunarodnih

računovodstvenih standarda u skladu s Uredbom (EZ) BR. 1606/2002 Europskog parlamenta i Vijeća,

5. Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja – objavljuju se na temelju Odluke o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja (NN 86/2015) donesene od strane Odbora za standarde financijskog izvještavanja.

2.1.1. Zakon o računovodstvu

Prvi Zakon o računovodstvu u Republici Hrvatskoj usvojen je 1992. godine, te su kroz ovaj Zakon na temelju IV. Direktive EU definirane minimalne zahtijevane pozicije bilance i računa dobiti i gubitka. Posljednja verzija Zakona usvojena je 2015. godine, a posljednje izmjene ovog Zakona usvojene su 2016. godine (Bartulović, 2013).

Zakonom o računovodstvu uređuje se računovodstvo poduzetnika, razvrstavanje poduzetnika i grupa poduzetnika, knjigovodstvene isprave i poslovne knjige, popis imovine i obveza, primjena standarda financijskog izvještavanja i tijelo za donošenje standarda financijskog izvještavanja, godišnji financijski izvještaji i konsolidacija godišnjih financijskih izvještaja, izvještaj o plaćanjima javnom sektoru, revizija godišnjih financijskih izvještaja i godišnjeg izvješća, sadržaj godišnjeg izvješća, javna objava godišnjih izvještaja i godišnjeg izvješća, registar godišnjih financijskih izvještaja te obavljanje nadzora (ZOR, čl.1.).

Ovaj zakon razvrstava poduzetnike na mikro, male, srednje i velike ovisno o pokazateljima utvrđenim na zadnji dan poslovne godine koja prethodi poslovnoj godini za koju se sastavljaju financijski izvještaji. Pokazatelji na temelju kojih se razvrstavaju navedeni poduzetnici su (ZOR, čl.5.):

- a) Iznos ukupne aktive,
- b) Iznos prihoda,
- c) Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine.

U nastavku je prikazana *slika 1* koja prikazuje kategorizaciju poduzetnika prema veličini.

	Mikro (ako ne prelaze 2 od 3 kriterija)	Mali (ako ne prelaze 2 od 3 kriterija)	Srednji (ako ne prelaze 2 od 3 kriterija)	Veliki (ako prelaze 2 od 3 kriterija)
Aktiva (HRK)	2.600.000	30.000.000	150.000.000	150.000.000
Prihodi (HRK)	5.200.000	60.000.000	300.000.000	300.000.000
Broj zaposlenih	10	50	250	250
Primjena računovodstvenih standarda	HSFI	HSFI	HSFI	MSFI usvojeni od strane EU

Slika 1: Kriteriji za definiranje poduzetnika prema Zakonu o računovodstvu

Izvor: <https://home.kpmg.com/hr/en/home/insights/2015/11/NF-2015-01.html>

Veliki poduzetnici su oni koji prelaze granične kriterije u najmanje dva od navedena tri uvjeta, te banke, štedne banke, društva za osiguranje, stambene štedionice, društva za reosiguranje, leasing-društva, mirovinska društva koja upravljaju obveznim mirovinskim fondovima, faktoring-društva, investicijska društva, burze, središnja klirinška depozitarna društva i sl. (ZOR, čl.5.).

Nadalje, Zakon o računovodstvu (čl.16.) propisuje uporabu Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja (HSFI) te Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (MSFI). Poduzetnici su dužni sastavljati i prezentirati godišnje financijske izvještaje primjenom navedenih standarda.

Što se tiče financijskih izvještaja, Zakon o računovodstvu (čl.19.) razlikuje šest temeljnih financijskih izvještaja o kojima će biti više riječi u nastavku, te nalaže da su mikro i mali poduzetnici dužni sastavljati bilancu, račun dobiti i gubitka te bilješke uz financijske izvještaje.

Sukladno Pravilniku o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (čl.3.) podaci u bilanci, računu dobiti i gubitka, izvještaju o novčanim tokovima, izvještaju o promjenama kapitala i izvještaju o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti iskazuju se za tekuću i prethodnu godinu u kunama.

Zakon o računovodstvu (čl.17.) definira obvezu sastavljanja i prezentiranja godišnjih financijskih izvještaja. Također, Zakon propisuje vođenje Registra godišnjih financijskih izvještaja koji se vodi u elektronskom obliku i dostupan je na internet stranicama Financijske agencije (čl. 19.).

2.1.2. Hrvatski standardi financijskog izvještavanja

Hrvatski standardi financijskog izvještavanja su računovodstvena načela i pravila priznavanja, mjerenja i klasifikacije poslovnih događaja te sastavljanja i prezentiranja financijskih izvještaja poslovnih subjekata. Nastali su na temelju Zakona o računovodstvu, a donosi ih Odbor za standarde financijskog izvještavanja (ZOR, čl.16.). Primjenjuju ih mikro, mali i srednji poduzetnici koji pretežno prevladavaju u Hrvatskom gospodarstvu (ZOR, čl.17.).

Hrvatski standardi financijskog izvještavanja jednostavni su i malog opsega, a s druge strane teoretski i stručno zadovoljavaju potrebne kriterije suvremenog financijskog računovodstva. Svrha ovih standarda je (Okvir za primjenu Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja, t.1.2.):

- Propisati osnovu za sastavljanje i prezentaciju financijskih izvještaja,
- Pomoć revizorima u formiranju mišljenja jesu li financijski izvještaji u skladu sa Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja,
- Pomoć korisnicima financijskih izvještaja pri tumačenju podataka i informacija koje su sadržane u financijskim izvještajima.

Cilj Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja je da financijski izvještaji koji se temelje na ovim standardima pružaju informacije o financijskom položaju, financijskoj uspješnosti i novčanim tokovima poduzetnika koje koriste, u prvom redu, vanjski korisnici u donošenju ekonomskih odluka. Ciljevi Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja jesu razvijati u javnom interesu računovodstvene standarde koji zahtijevaju kvalitetne, transparentne i usporedne informacije u financijskim izvještajima (Okvir za primjenu Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja, t.1.2.).

2.1.3. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja

Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI) su standardi i tumačenja koje je usvojio Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB). Oni obuhvaćaju (MRS 1, t.7.):

- Međunarodne standarde financijskog izvještavanja,

- Međunarodne računovodstvene standarde,
- Tumačenja Odbora za tumačenje međunarodnog financijskog izvještavanja (IFRIC) i bivšeg Stalnog odbora za tumačenje.

Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (engl. IFRS – International Financial Reporting Standards) primjenjuju se uglavnom u kontinentalnim računovodstvenim sustavima a donosi ih Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (engl. IASB – International Accounting Standards Board) (Aljinović Barać, 2016).

IASB je utemeljen u Londonu te svoje djelovanje započinje 2001. godine. Ciljevi IASB-a su (Predgovor Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja, t.6.):

- Razvijati u javnom interesu, jedan skup visoko kvalitetnih, globalnih računovodstvenih standarda koji zahtijevaju transparente i usporedive informacije u opće namjenskim financijskim izvještajima,
- Unaprijediti korištenje i neumoljivo primjenjivanje tih standarda,
- Aktivno raditi s nacionalnim kreatorima standarda kako bi se doveli do približavanja nacionalnih računovodstvenih standarda i MSFI-a visoko kvalitetnim rješenjima.

MSFI-ovi sadrže zahtjeve za priznavanja, mjerenja, prezentiranja i objavljivanja koji se bave transakcijama i događajima važnim za financijske izvještaje opće namjene. Namijenjeni su za primjenu u financijskim izvještajima opće namjene svih subjekata usmjerenih na ostvarivanje profita (Predgovor Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja, t.8., t.9.).

Obveznici primjene MSFI-a u cijelosti su (ZOR, čl. 17.):

- a) veliki poduzetnici – poduzetnici koji prelaze granične pokazatelje u najmanje dva od tri uvjeta (ukupna aktiva – 150.000.000.,00 kn; prihod – 300.000.000,00; prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 250 radnika),
- b) subjekti od javnog interesa – poduzetnici koji su osnovani sukladno propisima Republike Hrvatske i čiji su vrijednosni papiri uvršteni na uređeno tržište bilo koje države članice kako je određeno zakonom kojim se uređuje tržište kapitala, kao i kreditne institucije, institucije za elektronički novac, leasing – društva i sl.

2.1.4. Zakon o stečaju

Stečajni zakon (čl.2.) razlikuje:

- predstečajni postupak - provodi se radi uređivanja pravnoga položaja dužnika i njegova odnosa prema vjerovnicima i održavanja njegove djelatnosti,
- stečajni postupak - provodi se radi namirenja vjerovnika stečajnog dužnika unovčenjem njegove imovine i podjelom prikupljenih sredstava vjerovnicima.

Oba postupka, i predstečajni i stečajni postupak mogu se provesti nad pravnom osobom i imovinom dužnika pojedinca, tj. fizičkom osobom obveznikom poreza na dohodak od samostalne djelatnosti prema odredbama Zakona o porezu na dohodak ili fizičkom osobom obveznikom poreza na dobit prema odredbama Zakona o porezu na dobit (Stečajni zakon, čl.3.).

Stečajni postupak može se otvoriti ako sud utvrdi postojanje stečajnog razloga, bila to nesposobnost za plaćanje ili prezaduženost. Dužnik također može predložiti otvaranje stečajnog postupka ako postoji vjerojatnost da svoje postojeće obveze neće moći ispuniti po dospijeću (Stečajni zakon, čl.5.).

Nesposobnost za plaćanje postoji ako dužnik ne može trajnije ispunjavati svoje dospjele novčane obveze (čl.6.). Prezaduženost postoji ako je imovina dužnika pravne osobe manja od postojećih obveza (čl.7.).

2.2. Temeljni financijski izvještaji

Financijski izvještaji predstavljaju poslovni rezultat svakog poduzeća, te su kao takvi adekvatna informacijska podloga u procesu donošenja odluka svakog poduzeća. Informacije koje sadrže financijski izvještaji su ključne za korisnike koji ih trebaju prilikom donošenja odluka iz razloga što daju prikaz proteklih poslovnih aktivnosti.

Osnovni zadatak računovodstva, kao uslužne funkcije neophodne za upravljanje poduzećem, jest prikupljanje i obrada podataka financijske prirode te prezentiranje dobivenih informacija zainteresiranim korisnicima/investitorima. Na taj način financijski izvještaji čine završnu fazu računovodstvenog procesiranja podataka i pojavljuju se kao nosioci računovodstvenih informacija (Žager et al., 2008).

U godišnje financijske izvještaje spadaju (ZOR, čl.19.):

- Izvještaj o financijskom položaju – bilanca,
- Račun dobiti i gubitka,
- Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti,
- Izvještaj o novčanim tokovima,
- Izvještaj o promjenama kapitala,
- Bilješke uz financijske izvještaje.

Povjerenje investitora u financijske izvještaje poduzeća se sve više narušava zbog zamki i iskušenja u vrednovanju i objavljivanju izvještaja prema računovodstvenim politikama (načelima, metodama, postupcima), pa se danas govori o četiri računovodstvena aksioma ili načela (Gulin, 2002):

1. Nepotpuni i nekvalitetni financijski izvještaji uzrokuju neizvjesnost,
2. Neizvjesnost uzrokuje rizike,
3. Rizici motiviraju investitore na zahtjeve za većim stopama povrata,
4. Zahtjevi za većim stopama povrata rezultiraju s većim troškovima kapitala, padom potražnje i cijena vrijednosnih papira.

2.2.1. Bilanca – izvještaj o financijskom položaju

Financijski položaj podrazumijeva stanje i međuodnos (Žager et al., 2008):

- Imovine – resurs koje je pod kontrolom poduzeća, proizlazi iz prošlih događaja te se od njega očekuju buduće ekonomske koristi,
- Obveza – postojeći dugovi poduzeća za čije se podmirenje očekuje smanjenje resursa koji utjelovljuju ekonomske koristi,
- Kapitala (glavnice) – ostatak imovine nakon odbitka svih obveza.

Ovi elementi sastavni su dio bilance poduzeća, financijskog izvještaja koje prikazuje stanje imovine, obveza i kapitala u određenom vremenskom trenutku. Bilanca (Izvještaj o financijskom položaju) je sustavni pregled imovine, kapitala i obveza gospodarskog subjekta na određeni datum, najčešće na datum završetka fiskalne godine (Vidučić et al., 2015).

Da bi se prikazali u bilanci ekonomski resursi moraju zadovoljiti uvjete (Žager et al., 2008):

- a) Resurs je u vlasništvu poduzeća,

- b) Ima mjerljivu vrijednost,
- c) Od resursa se može očekivati buduća ekonomska korist.

Bilanca predstavlja dvostruki prikaz imovine: jedanput prema pojavnom obliku i drugi put prema podrijetlu te imovine, odnosno vlasničkoj pripadnosti te imovine (Žager et al., 2008). Imovina poduzeća naziva se još i aktiva, a izvori te imovine pasiva. Oni zajedno čine dva dijela bilance, te se na osnovu njih utvrđuje financijski položaj poduzeća.

Postoji mnogo računovodstvenih načela koja je potrebno uvažavati kod sastavljanja i prezentiranja financijskih izvještaja, a na područje procjene bilančnih pozicija posebno se odnose (Žager et al., 2008):

- Načelo nabavne vrijednosti (troška nabave) – vrednovanje imovinskih pozicija temelji se na nabavnoj vrijednosti, odnosno trošku nabave kojeg čine svi troškovi koji nastaju prilikom stjecanja nekog oblika imovine,
- Načelo opreznosti – zahtijeva da se u uvjetima neizvjesnosti poslovanja dobiti ne precjenjuju, a gubici ne podcjenjuju,
- Načelo dosljednosti – jednom izabrana računovodstvena politika dosljedno se primjenjuje.

Preduvjet za uspješno proučavanje bilance i procjenu financijskog položaja poslovnog subjekta je poznavanje osnovnih bilančnih kategorija kao i problematike njihovog priznavanja i mjerenja kako bi se mogao donijeti točan zaključak (Bartulović, 2013).

U nastavku je priložena *tablica 1* koja prikazuje temeljne pozicije bilance.

Tablica 1: Temeljne pozicije bilance

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
	AKTIVA
A	POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL
B	DUGOTRAJNA IMOVINA
I	NEMATERIJALNA IMOVINA
II	MATERIJALNA IMOVINA
III	DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA
IV	POTRAŽIVANJA
V	ODGOĐENA POREZNA IMOVINA
C	KRATKOTRAJNA IMOVINA
I	ZALIHE
II	POTRAŽIVANJA
III	KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA
IV	NOVAC U BANC I BLAGAJNI
D	PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI
E	UKUPNO AKTIVA
F	IZVANBILANČNI ZAPISI
	PASIVA
A	KAPITAL I REZERVE
I	TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL
II	KAPITALNE REZERVE
III	REZERVE IZ DOBITI
IV	REVALORIZACIJSKE REZERVE
V	REZERVE FER VRIJEDNOSTI
VI	ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK
VII	DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE
VIII	MANJINSKI (NEKONTROLIRAJUĆI) INTERES
B	REZERVIRANJA
C	DUGOROČNE OBVEZE

D	KRATKOROČNE OBVEZE
E	ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEG RAZDOBLJA
F	UKUPNO – PASIVA
G	IZVANBILANČNI ZAPISI

Izvor: Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja

2.2.2. Račun dobiti i gubitka

Račun dobitka i gubitka je prikaz prihoda, rashoda i financijskog rezultata u određenom vremenskom razdoblju. Pokazuje profitabilnost poslovanja tvrtke tijekom nekog vremenskog razdoblja (Vidučić et al., 2015).

Prihodi i rashodi promatraju se kroz njihov utjecaj na povećanje ili smanjenje ekonomske koristi. Prema tome (Žager et al., 2008):

- Prihodi predstavljaju povećanje ekonomske koristi tijekom obračunskog razdoblja u obliku priljeva ili povećanja sredstva ili smanjenja obveza, što ima za posljedicu povećanje glavnice, ali ne ono u vezi s uplatama vlasnika,
- Rashodi predstavljaju smanjenje ekonomske koristi kroz obračunsko razdoblje u obliku odljeva ili iscrpljenja sredstava, što ima za posljedicu smanjenje glavnice, ali ne one u vezi s raspodjelom glavnice.

Prihodi se općenito dijele na poslovne i financijske prihode. Ostvaruju se prodajom proizvoda, odnosno njihovom realizacijom na tržištu. Poslovni prihodi mogu nastati prodajom trgovačke robe ili pružanjem usluga, ovisno o tome koja je priroda poslovanja nekog subjekta. Financijski prihodi rezultat su ulaganja viška raspoloživih novčanih sredstava (Žager et al., 2008).

S druge strane rashodi čine negativnu komponentu financijskog rezultata poduzeća. Također se dijele na poslovne i financijske rashode. Poslovni rashodi nastaju kao posljedica obavljanja glavne djelatnosti poduzeća. Financijski rashodi ili rashodi financiranja nastaju uglavnom kao posljedica korištenja tuđih novčanih sredstava (Žager et al., 2008).

Kod priznavanja i mjerenja prihoda i rashoda koriste se sljedeće pretpostavke i načela (Žager et al., 2008):

- Pretpostavka nastanka događaja,
- Načelo iskazivanja po bruto osnovi,
- Načelo sučeljavanja prihoda i rashoda,
- Načelo opreznosti.

Tablica 2 prikazuje temeljne pozicije računa dobiti i gubitka.

Tablica 2: Temeljne pozicije računa dobiti i gubitka

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
I	POSLOVNI PRIHODI
II	POSLOVNI RASHODI
III	FINANCIJSKI PRIHODI
IV	FINANCIJSKI RASHODI
V	UDIO U DOBITI OD DRUŠTAVA POVEZANIH SUDJELUJUĆIM INTERESOM
VI	UDIO U DOBITI OD ZAJEDNIČKIH POTHVATA
VII	UDIO U GUBITKU OD DRUŠTAVA POVEZANIH SUDJELUJUĆIM INTERESOM
VIII	UDIO U GUBITKU OD ZAJEDNIČKIH POTHVATA
IX	UKUPNI PRIHODI
X	UKUPNI RASHODI
XI	DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA
XII	POREZ NA DOBIT
XIII	DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA

Izvor: Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja

2.2.3. Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti

Ostala sveobuhvatna dobit obuhvaća stavke prihoda i rashoda, uključujući usklade prilikom reklasifikacije, koje se ne priznaju kao dobit ili gubitak kako to nalažu drugi MSFI-jevi. Stavke ostale sveobuhvatne dobiti uključuju (MRS 1, t.7.):

- Promjene revalorizacijskih rezervi,

- Aktuarske dobitke, odnosno aktuarske gubitke,
- Dobitke ili gubitke proizašle iz preračunavanja financijskih izvještaja inozemnog poslovanja,
- Dobitke ili gubitke proizašle iz ponovnog mjerenja financijske imovine raspoložive za prodaju,
- Dobitke ili gubitke koji se odnose na učinkoviti dio zaštite novčanog toka.

Osnovna svrha sastavljanja izvještaja o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti je da se vlasnicima kapitala i vjerovnicima puže informacije o tome što je (Bakran et al., 2017):

- Dobit ili gubitak kao uspjeh ili neuspjeh menadžmenta,
- Ostala sveobuhvatna dobit ili dobit poslovnog subjekta kao rezultat ekonomskih uvjeta poslovanja.

Subjekt je dužan sve stavke prihoda i rashoda priznate u razdoblju prikazati (MRS 1, t.81.):

- U izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti, ili
- U dvama izvještajima – zasebnom račun dobiti ili gubitka i izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti.

Poduzetnici koji su obveznici primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja u sklopu sastavljanja svojih godišnjih financijskih izvještaja nisu obvezni sastavljati izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti (ZOR, čl.19.).

U nastavku je prikazana *tablica 3* u kojoj su pobliže pojašnjene pozicije izvještaja o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti.

Tablica 3: Temeljne pozicije izvještaja o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti

Oznaka	Naziv pozicije
	IZVJEŠTAJ O OSTALOJ SVEOBUHVAATNOJ DOBITI (popunjava poduzetnik obveznik)
I	DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA
II	OSTALA SVEOBUHVAATNA DOBIT/GUBITAK PRIJE POREZA
1.	Tečajne razlike iz preračuna inozemnog poslovanja
2.	Promjene revalorizacijskih rezervi dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine
3.	Dobitak ili gubitak s osnove naknadnog vrednovanja financijske imovine raspoložive za prodaju
4.	Dobitak ili gubitak s osnove učinkovite zaštite novčanih tokova
5.	Dobitak ili gubitak s osnove učinkovite zaštite neto ulaganja u inozemstvu
6.	Udio u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti/gubitku društava povezanih sudjelujućim interesom
7.	Aktuarski dobitci/gubici po planovima definiranih primanja
8.	Ostale nevladničke promjene kapitala
III	POREZ NA OSTALU SVEOBUHVAATNU DOBIT RAZDOBLJA
IV	NETO OSTALA SVEOBUHVAATNA DOBIT ILI GUBITAK
V	SVEOBUHVAATNA DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA
	DODATAK Izvještaju o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti (popunjava poduzetnik koji sastavlja)
VI	SVEOBUHVAATNA DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA
1.	Pripisana imateljima kapitala matice
2.	Pripisana manjinskom (nekontrolirajućem) interesu

Izvor: Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja

2.2.4. Izvještaj o novčanim tokovima

Izvještaj o novčanim tokovima kao jedan od temeljnih financijskim izvještaja pokazuje izvore novca i njegovu uporabu, te tako omogućuje da se utvrdi višak, odnosno manjak novčanih sredstava. Također, predstavlja temelj za predviđanje budućih novčanih tokova. Izvještaj o novčanom toku pruža informacije o primicima i izdacima novca te njihovoj razlici, čistom novčanom toku (Žager et al., 2008).

Tablica 4 pokazuje na koje načine nastaju primici i izdaci novca.

Tablica 4: Nastanak primitaka i izdataka novca

PRIMICI NOVCA	IZDACI NOVCA
- Povećanje obveza	- Smanjenje obveza
- Povećanje kapitala	- Smanjenje kapitala
- Smanjenje nenovčane imovine	- Povećanje nenovčane imovine

Izvor: Prikaz autora prema: Žager et al. (2008): Analiza financijskih izvještaja, Mesmedia, Zagreb

Izvještaj o novčanom toku klasificira tokove prema aktivnostima koje mogu biti (Žager et al., 2008):

- Poslovne aktivnosti – glavne aktivnosti koje stvaraju prihod poduzeća (npr. novčani primici na osnovi prodaje roba, novčani primici vezani uz porez na dobit...), u osnovi imaju najznačajniji utjecaj na financijski rezultat poduzeća, dobit ili gubitak,
- Investicijske aktivnosti – aktivnosti vezane uz stjecanje i otuđivanje dugotrajne imovine (npr. novčani primici od prodaje nekretnina, novčani izdaci za nabavu nekretnina...),
- Financijske aktivnosti – aktivnosti vezane uz financiranje poslovanja, uglavnom su to promjene vezane uz visinu i strukturu kapitala i obveza (npr. novčani primici od emisije dionica, novčani izdaci za dividende...).

Na svakoj razini aktivnosti prikazuju se ukupni primici i ukupni izdaci novaca te se iskazuje njihova razlika koju nazivamo čisti novčani tok. Na taj način mogu se uspoređivati planirane, očekivane i ostvarene veličine.

Za razumijevanje izvještaja o novčanim tokovima važno je razumjeti neke osnovne pojmove (Žager et al., 2008):

- Novac – obuhvaća novac u blagajni i na računima u banci,
- Novčani ekvivalenti – kratkotrajna, visokolikvidna ulaganja koja se vrlo brzo mogu pretvoriti u novac, te koja nisu pod značajnim utjecajem rizika promjena vrijednosti,
- Novčani tokovi – priljevi i odljevi novca i novčanih ekvivalenata.

Izvještaj o novčanim tokovima može biti sastavljen na temelju (Žager et al., 2008):

1. Direktne metode – prema ovom metodi objavljuju se ukupni primici i ukupni izdaci novca razvrstani prema poslovnim, investicijskim i financijskim aktivnostima (u pravilu se češće koristi jer je izvještaj prema direktnoj metodi razumljiviji),
2. Indirektne metode – kod ove metode poslovne aktivnosti ne iskazuju se kao bruto primici i bruto izdaci novca, već se neto dobit ili gubitak usklađuje za učinke transakcija nenovčane prirode.

S obzirom na manipulacije s obračunskim računovodstvenim kategorijama koje su se dogodile u prošlosti operativni novčani tok poduzeća nalazi se pod povećalom investitora i analitičara koji ga često vide kao glavnog pokazatelja performansi poduzeća i njegovog financijskog zdravlja. Iako su manipulacije u izvještaju o novčanom toku teže ostvarive nisu nemoguće. Cilj „kreativnih“ računovodstvenih tumačenja kroz novčane tokove je stvoriti iluziju o operativnim novčanim tokovima poduzeća koji će zainteresirane (analitičare, investitore, dobavljače, kreditore) pogrešno navesti na zaključak o boljem operativnom zdravlju poduzeća nego što stvarno jest (Šestanović, 2015).

Tablica 5 prikazuje primjer izvještaja o novčanim tokovima sastavljen direktnom metodom.

Tablica 5: Izvještaj o novčanim tokovima na temelju direktne metode

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
	NOVČANI TOKOVI OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI
I	Novac iz poslovanja
A)	NETO NOVČANI TOKOVI OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI
	NOVČANI TOKOVI OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI
II	Ukupno novčani primici od investicijskih aktivnosti
III	Ukupno novčani izdaci od investicijskih aktivnosti
B)	NETO NOVČANI TOKOVI OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI
	NOVČANI TOKOVI OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI
IV	Ukupno novčani primici od financijskih aktivnosti
V	Ukupno novčani izdaci od financijskih aktivnosti
C)	NETO NOVČANI TOKOVI OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI
D)	NETO POVEĆANJE ILI SMANJENJE NOVČANIH TOKOVA
E)	NOVAC I NOVČANI EKVIVALENTI NA POČETKU RAZDOBLJA
F)	NOVAC I NOVČANI EKVIVALENTI NA KRAJU RAZDOBLJA

Izvor: Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja

2.2.5. Izvještaj o promjenama kapitala

Izvještaj o promjenama kapitala pokazuje koje promjene se događaju na kapitalu jednog poduzeća. Pozicije koje se posebno moraju iskazati su (Žager et al., 2008):

- a) Dobit ili gubitak razdoblja,
- b) Sve stavke prihoda ili rashoda, dobitaka ili gubitaka koje prema zahtjevima drugih standarda treba direktno priznati u kapital te njihov ukupni iznos,
- c) Učinak promjena računovodstvenih politika i ispravke temeljnih pogrešaka,
- d) Dodatna ulaganja vlasnika i visina izglasanih dividendi,
- e) Iznos zadržane dobiti (ili gubitka) na početku i na kraju razdoblja te promjene unutar tog razdoblja,
- f) Usklađenja (promjene) svake druge pozicije kapitala, kao npr. premije na dionice i rezerve na početku i na kraju razdoblja uz posebno, pojedinačno prikazivanje takvih promjena.

Kapital svakog poduzeća sastoji se od uloženog kapitala i zarađenog kapitala. Raščlamba ukupnog kapitala prikazana je u *tablici 6*.

Tablica 6: Raščlamba ukupnog kapitala

A) UPISANI KAPITAL
B) PREMIJE NA EMITIRANE DIONICE
C) REVALORIZACIJSKA REZERVA
D) REZERVE <ul style="list-style-type: none">
• Zakonske rezerve
• Rezerve za vlastite dionice
• Statutarne rezerve
• Ostale rezerve
E) ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK
F) DOBIT ILI GUBITAK TEKUĆE GODINE

Izvor: Prikaz autora prema: Žager et al. (2008): Analiza financijskih izvještaja, Mesmedia, Zagreb

Najznačajnija promjena u kapitalu proizlazi iz zadržane dobiti, čiji se iznos povećava sa stvaranjem dobiti, a smanjuje se za iznos ostvarenog gubitka te za iznos dividendi što je prikazano formulom u nastavku (Žager et al., 2008).

$$\begin{aligned} & \text{ZADRŽANA DOBIT NA POČETKU RAZDOBLJA} && (1) \\ & + \text{NETO DOBIT TEKUĆEG RAZDOBLJA} \\ & = \text{UKUPAN IZNOS SREDSTAVA ZA RASPODJELU} \\ & \quad \text{-DIVIDENDE} \\ & = \text{ZADRŽANA DOBIT NA KRAJU RAZDOBLJA} \end{aligned}$$

2.2.6. Bilješke uz financijske izvještaje

Bilješke uz financijske izvještaje su tu da dodatno objasne strukturu temeljnih financijskih izvještaja. Bilješke trebaju sadržavati sve informacije koje se direktno ne vide iz temeljnih izvještaja, a nužne su za njihovo razumijevanje, te pridonose kvaliteti i upotrebljivosti računovodstvenih informacija (Žager et al., 2008).

Bilješke uz financijske izvještaje regulirane su Međunarodnim računovodstvenim standardima prema kojima je određena njihova struktura i sadržaj. Bilješke se svode na dvije osnovne grupe bilješki (Vidučić et al., 2015):

1. One koje objašnjavaju računovodstvene politike koje su primijenjene u izradi izvještaja,
2. Ostale podatke koji su važni za razumijevanje izvještaja.

Sukladno Pravilniku o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (čl. 4) poduzetnik je u bilješkama dužan navesti: ukupan iznos naknada koji za određenu financijsku godinu naplaćuje samostalni revizor ili revizorsko društvo za zakonski propisanu reviziju godišnjih financijskih izvještaja, ukupan iznos naknada za druge usluge provjere, ukupan iznos naknada za usluge poreznog savjetovanja, te ukupan iznos naknada za druge usluge savjetovanja osim revizorskih, ukupan iznos izdataka za istraživanje i razvoj koji su osnova za dodjelu državne potpore itd...

3. KVALITETA FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

3.1. Obilježja, važnost i korisnici financijskog izvještavanja

3.1.1. Obilježja i važnost financijskog izvještavanja

Kao što je već naglašeno, financijski izvještaji pružaju informacije financijske prirode o ekonomskim aktivnostima poduzeća te tako čine podlogu za donošenje odgovarajućih, efikasnih poslovnih odluka kao i za izradu budućih poslovnih planova. Dakle, evidencija informacija kroz financijsko izvještavanje ne radi se samo zato da se zadovolje zakonski propisi, već iz razloga što treba osigurati potrebne informacije vlasnicima, ulagačima, investitorima te drugim korisnicima financijskih informacija.

Važnost financijskog izvještavanja posebno dolazi do izražaja upravo na tržištima kapitala iz razloga što su informacije prezentirane u financijskim izvještajima temelj na osnovu kojeg ulagači donose svoje odluke o investiranju. Za hrvatska poduzeća čije vrijednosnice kotiraju na tržištima kapitala relevantan je IASB – ovaj konceptijski okvir budući da Zakon o računovodstvu za ta poduzeća primjenjuje Međunarodne standarde financijskog izvještavanja koje donosi i razvija IASB (Bartulović, 2013).

U današnje vrijeme, kada je tržište okrutno prema svim svojim sudionicima, posebno dolazi do izražaja važnost financijskog izvještavanja. Naime, od iznimne je važnosti da se tržišni sudionici mogu pouzdati u kvalitetu dostupnih i objavljenih financijskih informacija. Na taj način povećava se sigurnost tržišnih sudionika te njihovo povjerenje u cijeli financijski sustav što rezultira većim ulaganjima na tržištu, razvojem tržišta kapitala i financijskog sustava.

3.1.2. Interni korisnici financijskog izvještavanja

Interne korisnike financijskog izvještavanja predstavljaju menadžment poduzeća i zaposlenici poduzeća.

Menadžment poduzeća, najznačajniji je interni korisnik financijskih izvještaja, kojem za obavljanje svakodnevnih aktivnosti trebaju relevantne i pouzdane informacije o poslovanju poduzeća. Bitno je naglasiti kako se vrsta informacija i financijskih izvještaja ovisi o specifičnosti djelatnosti pojedinog poduzeća (Perkušić, 2014).

Menadžment poduzeća koristi također analizu financijskih izvještaja, s tim da se za interne potrebe izvješća sastavljaju s većom frekvencijom da bi se omogućilo donošenje objektiviziranih poslovnih odluka. U interne svrhe analiza financijskih izvještaja koristi se (Vidučić et al., 2015):

- Kao baza za prognozu budućih uvjeta, te planiranje budućeg poslovanja i razvitka,
- Kao baza za pregovore se potencijalnim vjerovnicima i investitorima,
- Kao instrument interne revizije i kontrole.

Informacije sadržane u financijskim izvještajima važne su i ostalim internim korisnicima a to su zaposlenici i sindikati. Zaposlenici i njihovi sindikati konkretno su zainteresirani za informacije o stabilnosti i profitabilnosti poduzeća, kako bi mogli procijeniti sposobnost poduzeća da osigura plaće, mirovinska prava i mogućnosti zapošljavanja (Perkušić, 2014).

3.1.3. Eksterni korisnici financijskog izvještavanja

Eksterni korisnici financijskog izvještavanja nalaze se u vanjskoj okolini poduzeća. Eksternih korisnika svakako ima više nego internih, i njihove se informacijske potrebe razlikuju ovisno o interesu kojeg imaju za određeno poduzeće. Tu se ubrajaju (Perkušić, 2014):

- Ulagачi (investitori) – zabrinuti zbog potencijalnog rizika te povrata od ulaganja. Ova skupina zahtjeva informacije na temelju kojih će odlučiti da li ulagati u određeno poduzeće ili ne. Ovdje spadaju i dioničare, koje zanimaju informacije koje im omogućuju procijeniti sposobnost poduzeća da isplati dividende,
- Zajmodavci – zainteresirani za informacije koje im omogućuju odrediti hoće li njihovi zajmovi i pripadajuće kamate biti plaćeni na vrijeme,
- Dobavljači i ostale vjerovnici – zainteresirani za informacije koje im omogućuju odrediti hoće li iznosi koji im se duguju biti plaćeni po dospijeću,

- Kupce – zainteresirane za informacije o nastavku poslovanja poduzeća, naročito ako se radi o dugoročnim poslovnim odnosima ili ukoliko su kupci ovisni o tom poduzeću,
- Državu i njezine agencije – zainteresirane za alokaciju resursa poduzeća. Zahtijevaju informacije u svrhu reguliranja aktivnosti poduzeća, određivanja poreznih politika te radi izrade raznih statistika,
- Javnost – najviše zainteresirana za informacije o mogućnostima novog zapošljavanja.

Vanjski subjekti koriste analizu financijskih izvještaja radi procjene potencijala likvidnosti, efikasnosti u upravljanju imovinom i profitabilnosti, tj. procjene perspektive razvitka tvrtke, te procjenu performansi menadžmenta (Vidučić et al., 2015).

3.2. Ciljevi i kvaliteta financijskog izvještavanja

3.2.1. Ciljevi financijskog izvještavanja

Računovodstveni sustav, kao najznačajniji dio informacijskog sustava poduzeća može se opisati kao proces prikupljanja financijskih podataka, njihove obrade i sastavljanja računovodstvenih informacija, najčešće u formi financijskih izvještaja koji su usmjereni različitim korisnicima, odnosno donosiocima odluka. Prema tome, temeljni cilj financijskog izvještavanja svakako bi trebalo biti zadovoljenje informacijskih potreba korisnika financijskih izvještaja (Žager et al., 2008).

Cilj financijskih izvještaja je pružiti informacije o financijskom položaju, financijskoj uspješnosti i novčanim tokovima poslovnog subjekta koje su korisne širokom krugu korisnika u donošenju ekonomskih odluka. Radi ispunjavanja tih ciljeva, financijski izvještaji pružaju informacije o (MSFI 1, t.9.):

- Imovini,
- Obvezama,
- Kapitalu,
- Prihodima i rashodima, uključujući dobitke i gubitke,
- Uplatama i isplatama vlasnika po osnovi kapitala u njihovom svojstvu vlasnika,
- Novčanim tokovima subjekta.

Ostvarenje ovih ciljeva moguće je sastavljanjem odgovarajućih financijskih izvještaja, pa tako bilanca pruža informacije o financijskom položaju kao i one o ekonomskim resursima, račun dobiti i gubitka informacije o uspješnosti poslovanja i samom financijskom rezultatu, a izvještaj o novčanim tokovima informacije o novčanom toku, te o izvorima i korištenju novčanih sredstava. Svakako je potrebno koristiti se i bilješkama uz financijske izvještaje. Važno je naglasiti kako se nijedan cilj ne može ostvariti razmatranjem samo jednog financijskog izvještaja, već ih je potrebno razmatrati kao dijelove jedinstvene cjeline (Žager et al.,2008).

3.2.2. Kvalitativna obilježja kvalitete financijskog izvještavanja

Kvalitativna obilježja značajke su koje informaciju predočenu u financijskim izvještajima čine upotrebljivom za korisnike. Razlikuju se četiri glavna kvalitativna obilježja (Okvir za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, t.24):

Razumljivost – osnovna kvaliteta informacije pružene u financijskim izvještajima je da je odmah razumljiva korisnicima. Pretpostavlja se da korisnici posjeduju dovoljno znanja o poslovnim i ekonomskim aktivnostima te o računovodstvu, te da imaju volju proučavati informacije s razboritom pažnjom. Također, i informacije o složenim stvarima moraju biti uključene u financijske izvještaje zbog njihove važnosti korisnicima pri donošenju ekonomskih odluka i ne smiju se izostaviti samo zbog toga što bi mogle biti teško shvatljive određenim korisnicima. (Okvir za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, točka 25.)

Važnost – da bi bila korisna, informacija mora biti važna za potrebe korisnika pri donošenju odluka. Informacija posjeduje kvalitetu važnosti kad utječe na ekonomske odluke korisnika pomažući im da procijene prošle, sadašnje ili buduće događaje, ili potvrđujući ili ispravljajući njihove prošle odluke. (Okvir za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, točka 26.)

Pouzdanost – da bi bila korisna, informacija također mora biti pouzdana. Informacija ima kvalitetu pouzdanosti kad u njoj nema značajne pogreške i pristranosti i u koju se korisnici mogu pouzdati da vjerno prikazuje ono što predstavlja. Važno je naglasiti kako informacija može biti važna, ali tako nepouzdana po prirodi ili prezentiranju da se njeno priznavanje može

potencijalno dovesti u zabludu. (Okvir za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, točka 31.,32.)

Usporedivost – korisnici moraju biti u stanju usporediti financijske izvještaje subjekta kroz vrijeme kako bi identificirali trendove njegova financijskog položaja i uspješnosti. Također, korisnici moraju biti u stanju usporediti financijske izvještaje različitih subjekata s ciljem da bi ocijenili njihov relativni financijski položaj, uspješnost i promjene financijskog položaja. Zato je važno da se mjerenje i prikazivanje financijskog učinka sličnih transakcija i ostalih događaja provede dosljedno kroz cijelo poslovanje, kroz vrijeme za taj subjekt te na dosljedan način za različite subjekte. Važna je implikacija kvalitativnih obilježja usporedivosti da su korisnici obaviješteni o računovodstvenim politikama primijenjenim pri sastavljanju financijskih izvještaja, o bilo kakvim promjenama tih politika i o učincima takvih promjena. Korisnici moraju biti u stanju identificirati razlike između računovodstvenih politika za slične transakcije i ostale događaje što ih primjenjuje isti subjekt od razdoblja do razdoblja u odnosu na druge subjekte. Postizanju usporedivosti pomaže i usklađenost s Međunarodnim računovodstvenim standardima, uključujući objavljivanje računovodstvenih politika koje je primijenio subjekt. (Okvir za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, točka 39.,40.)

Na kraju, za subjekt svakako nije primjereno nastaviti računovodstveno praćenje na isti način za transakcije ili ostale događaje ako se usvojenom politikom ne postiže kvalitativno obilježje važnosti i pouzdanosti. Također, nije primjereno da subjekt ne mijenja svoju računovodstvenu politiku kada postoje relevantnije i pouzdanije mogućnosti. (Okvir za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, točka 41.)

3.3. Motivi za manipuliranje u financijskim izvještajima

Informacije objavljene u financijskim izvještajima poduzeća podliježu eksternoj reviziji u cilju zaštite investitora. Između manipulacija menadžmenta primjenom legalnih računovodstvenih manipulacija (alternativnih računovodstvenih politika), i ilegalnih računovodstvenih manipulacija vrlo je tanka linija (Gulin, 2002).

Manipuliranje zaradama je stvarnost današnjih tržišta kapitala.. Uvid u način na koji menadžeri mogu manipulirati zaradom od ključne je važnosti za sudionike na tržištu kapitala da iskoriste najviše koristi financijskih izvještaja. Znajući koji su trikovi menadžera mogu

pomoći sudionicima na tržištu razotkriti učinke bilo kakve manipulacije i dugoročno smanjiti utjecaj tehnika manipuliranja zaradama (Radzi, 2011).

3.3.1. Agencijska teorija

Agencijska teorija koristi se za razumijevanje fenomena korporativnog upravljanja. Razvijena je kako bi se razjasnile, proširile i formalizirale ideje na temu konflikta interesa u poduzećima, te kako bi se razvili određeni mehanizmi za njihovo rješavanje (Tipurić, 2008).

U agencijskom odnosu, kojeg objašnjava agencijska teorija, vlasnik se definira kao principal, a menadžer kao agent, pri čemu vlasnik (principal) delegira posao upravljanja poduzećem menadžeru (agentu). Agencijski odnos nastaje iz razloga što vlasnik poduzeća nije u mogućnosti da preuzme vlasničku i menadžersku ulogu te angažira menadžera koji preuzima upravljanje korporativnim resursima. Problem korporativnog upravljanja nastaje u situaciji kada menadžer kao agent postupa suprotno zadanim ciljevima i interesima vlasnika kao principala. Praktički, menadžerovo ponašanje usmjereno je prema maksimalizaciji vlastite koristi, a ne koristi vlasnika. Ova situacija javlja se iz više razloga (Tipurić, 2008):

- 1) Vlasnici i menadžeri imaju različite ciljeve koji proizlaze iz njihovih različitih pozicija i interesa u korporacijskim strukturama (mogućnost iskorištavanja položaja menadžera na štetu interesa vlasnika),
- 2) Menadžeri, zbog prirode svoga posla, imaju pristup informacijama koje nisu dostupne vlasnicima pa su na taj način više upoznati s poslovanjem,
- 3) Postoje različite preferencije rizika između vlasnika i menadžera zbog različitog karaktera njihovih resursa koje su angažirali.

Agencijski odnos može imati oblik moralnog hazarda kad menadžeri radije teže ostvarenju osobne koristi nego investiranju u projekte s pozitivnom neto sadašnjom vrijednosti za poduzeće. Moralni hazard također je prisutan kada menadžeri investiraju korporacijski novac u projekte u području njihova osobnog interesa. Još jedan problem koji se javlja u agencijskom odnosu je informacijska asimetrija koja se javlja kada menadžeri raspolažu s više informacija o poslovanju poduzeća nego vlasnici, te su na taj način u informacijskoj prednosti. Što je veća informacijska asimetrija veća je vjerojatnost oportunističkog ponašanja menadžera, usmjerenog prema maksimizaciji vlastite koristi, a ne prema maksimizaciji koristi vlasnika (Tipurić, 2008).

Alati agencijske teorije usmjereni su na pronalaženje optimalnog odnosa između kontrole i motiviranja menadžera. Vlasnici će osigurati da menadžeri rade u njihovu interesu jedino putem kontrole i nadgledanja te oblikovanja motivirajućih menadžerskih ugovora (uglavnom novcem, opcijskim dionicama itd...) (Tipurić, 2008).

3.3.2. Teorija uslužnosti

Teorija uslužnosti oblikovana je kao alternativa agencijskoj teoriji. Obje teorije bave se područjem korporativnog upravljanja te izučavanjem različitih fenomena i situacija u mogućim odnosima između menadžera i vlasnika poduzeća.

Teorija uslužnosti odbacuje pretpostavke agencijske teorije te naglašava kako treba izgraditi kontekst u kojem menadžeri percipiraju kako je usluživanje interesa vlasnika u njihovu interesu te da razdvajanje vlasništva i kontrole nad poduzećem ne mora voditi automatski do konflikta ciljeva i interesa vlasnika i menadžera. Ključna motivacija menadžera je težnja da dobro obavi svoj posao i da bude dobar upravljač sredstvima poduzeća. Dok je u agencijskom odnosu naglasak na izgradnji institucijskih i ugovornih mehanizama kako menadžeri ne bi ostvarili vlastite ciljeve na štetu ciljeva vlasnika, u uslužnom odnosu, ako se uspješno ostvari, takvih problem nema (Tipurić, 2008).

U nastavku, na *slici 2* prikazan je izbor između agencijskog i uslužnog odnosa.

		Izbor principala	
		agent	uslužitelj
managerski izbor	agent	minimizirani potencijalni troškovi zajednički agencijski odnos	agent se ponaša oportunistički principal je ljut i prevaren
	uslužitelj	principal se ponaša oportunistički manager je nezadovoljan i prevaren	maksimalizirani potencijalni rezultati zajednički odnos uslužnosti

Slika 2: Izbor između agencijskog i uslužnog odnosa

Izvor: <https://www.slideshare.net/Ankica-Mamic/ankica-mamic-organizacijska-kultura>

Temeljni postulat teorije uslužnosti jest da se menadžeri uvijek ponašaju na takav način koji će maksimirati interese poduzeća, čak i kad kontrola potpuno izostaje. Naime, u agencijskom odnosu povjerenje je temeljeno na kompetencijama, a ključna vrijednost je rezultat, dok je ključna vrijednost menadžera-uslužitelja pouzdanost te postojanost u svojim moralnim vrijednostima. Teorija uslužnosti tumači kako odgovor na teškoće u korporativnom upravljanju nije uvijek u kapitalu, već leži na temeljnim postavkama teorije uslužnosti – kvaliteti, usluzi i participaciji (Tipurić, 2008).

3.4. Čimbenici i mjere kvalitete financijskih izvještaja

3.4.1. Formalni i materijalni čimbenici kvalitete financijskih izvještaja

Utjecaj računovodstvenih politika na pozicije financijskih izvještaja je velik, što dovodi do zaključka kako one mogu znatno utjecati i na kvalitetu financijskih izvještaja, te se iz tog razloga uvijek mora voditi računa o kvalitativnim svojstvima financijskih izvještaja. Može se zaključiti kako je kvaliteta financijskih izvještaja određena kvalitetom informacija koje su u njima sadržane.

Kada se kvaliteta informacija sadržanih u financijskim izvještajima promatra sa formalnog sadržaja, tada se govori o prednostima i nedostacima određenih bilančnih shema. Formalni sadržaj financijskih izvještaja vezan je uz samu formu izvještaja koja najčešće proizlazi iz spomenutih bilančnih shema, koje mogu biti predložene ili propisane (Žager et al., 2008).

Međutim, kvaliteta financijskih izvještaja može se promatrati i sa materijalnog stajališta, gdje ključni čimbenik kvalitete predstavljaju upravo računovodstvene politike. Materijalni sadržaj određuje vrijednost pozicija određenim bilančnim shemama te je vezan uz pojam procjene i računovodstvene politike. Prema tome, može se reći kako računovodstvene politike čine temeljnu komponentu kvalitete financijskih izvještaja, iz razloga što određujući materijalni sadržaj one na izravan ili neizravan način utječu na kvalitetu informacija u financijskim izvještajima (Žager et al., 2008).

3.4.2. Mjere kvalitete financijskih izvještaja

U nastavku će biti prikazana mjera kvalitete dobiti koja je korištena prilikom donošenja zaključaka o odabranim poduzećima u radu. Kvaliteta dobiti predstavlja kvalitetu samog financijskog izvještavanja s obzirom da se upravo neto dobit smatra najvažnijim pokazateljem u financijskim izvještajima poduzeća.

Veća kvaliteta objavljenih računovodstvenih mjera uspješnosti svakako ima veliko značenje korisnicima financijskih izvještaja prilikom donošenja odluka, uzimajući u obzir da je danas opstanak na tržištu kapitala ograničen količinom i kvalitetom dostupnih informacija. No problem predstavlja to što informacije o stvarnim zaradama nisu vidljive te se ne može sa sigurnošću utvrditi da li je kvaliteta objavljenih zarada rezultat karakteristika stvarnih zarada. Očito je kako zapravo ne postoji univerzalna, najbolja mjera kvalitete objavljenih financijskih izvještaja koja je primjerena kontekstu donošenja različitih vrsta odluka (Šodan, 2014).

Kreativno računovodstvo početno je bilo zamišljeno kao alat kojim će se postići „realan i fer“ prikaz u financijskim izvještajima. Zbog toga je u računovodstvene standarde uvedena primjena „fer vrijednosti“. Međutim, praksa je pokazala da se kreativno računovodstvo vrlo brzo počelo zloupotrebljavati. S obzirom da revizija financijskih izvještaja ne pruža dovoljnu razinu od zlouporabe javlja se „forenzično računovodstvo“. Forenzično računovodstvo se konstruira na ekspertnoj osnovi i njegov je cilj utvrditi procjenom „istinit i fer“ prikaz stanja promatranog subjekta s aspekta interesa vjerenika, potencijalnog partnera ili investitora (Belak, 2008).

Zarada (neto financijski rezultat/dobit ili gubitak nakon oporezivanja), često označava najvažniju, središnju poziciju u računovodstvenim izvještajima. Ona predstavlja agregiranu mjeru financijskih performansi poslovnih subjekata, odnosno pruža korisnicima financijskih izvještaja (vlasnicima, menadžerima, kreditorima, dobavljačima, kupcima te svim ostalim interesnim skupinama) uvid u uspješnost poslovanja poduzeća. Iako je podložna računovodstvenim manipulacijama i drugim nedostacima, ipak najčešće pruža rezultat svih utjecaja na financijske performanse poduzeća (Šodan, 2014).

Kako je već rečeno, objavljene zarade predstavljaju važne informacije za donošenje odluka, što menadžeri mogu iskoristiti na način da u procesu financijskog izvještavanja utječu na

raspodjelu zarade na način da maksimiziraju vlastitu očekivanu korist na štetu ostalih interesnih skupina.

Prilikom sastavljanja financijskih izvještaja menadžeri biraju koje će računovodstvene politike koristiti. Pri tome se predviđanja ponašanja menadžera temeljen na tri hipoteze (Šodan, 2014):

1. Hipoteza nagradnih planova – predviđa da će menadžeri čije su naknade ugovorom vezane uz razinu objavljenih financijskih performansi izabrati računovodstvene politike koje povećavaju razinu objavljenih zarada u tekućem razdoblju te tako maksimizirati svoju korist,
2. Hipoteza zaduženosti – predviđa da će veća razina zaduženosti u poduzećima utjecati na izbor računovodstvenih politika koje povećavaju tekuće objavljene zarade,
3. Hipoteza političkih troškova – predviđa da će veća poduzeća vjerojatnije izabrati računovodstvene politike koje smanjuju tekuće objavljene zarade u odnosu na mala poduzeća. Odnosno, poduzeća koja se susreću s višim političkim troškovima će vjerojatnije izabrati konzervativnije računovodstvene politike s obzirom da veličina poduzeća predstavlja aproksimaciju političke pozornosti.

Kao najvažnija mjera kvalitete financijskih izvještaja javlja se pokazatelj kvalitete dobiti koji pokazuje jaz između novčanih primitaka i obračunate te priznate dobiti u određenom razdoblju. Što je ova razlika manja, kvaliteta dobiti je veća i obrnuto. Kvaliteta dobiti može se definirati i kao sposobnost povećanja bogatstva vlasnika poduzeća (kroz neto dobit i vrijednost poduzeća), kreditora i investitora (kroz kamate) i države (kroz naplatu poreza na dobit), pa prema tome i društva u cjelini (Belak, 2014).

Objavljena dobit može se podijeliti u dvije komponente: neto novčani tokovi iz poslovnih aktivnosti i obračunske veličine. U pravilu, dobit je bolje kvalitete što je manja obračunska veličina unutar dobiti. Pokazatelj kvalitete dobiti putem podataka iz novčanog tijeka računa se na sljedeći način (Šodan, 2016):

$$\text{Kvaliteta dobiti} = \frac{\text{neto novčani tokovi iz poslovne aktivnosti}}{\text{dobitak ili gubitak nakon oporezivanja}} \quad (2)$$

Kod ovog pokazatelja treba težiti tome da vrijednost bude što bliža 1 ili veća od jedan.

Osim na ovaj način, kvaliteta dobiti se može računati i na temelju podataka bilance, kao promjena neto operativne imovine kroz određeno vrijeme. Pokazatelj kvalitete dobiti putem podataka iz bilance računa se na sljedeći način (Šodan, 2016):

$$\text{Kvaliteta dobiti} = (\text{NOI 2014} - \text{NOI 2013}) / ((\text{NOI 2014} + \text{NOI 2013}) / 2), \quad (3)$$

Pri čemu je:

Neto operativna imovina (NOI) = razlika između operativne imovine i operativnih obveza.

Operativna imovina = ukupna imovina - novac i novčani ekvivalenti - kratkotrajna financijska imovina.

Operativne obveze = ukupne obveze - financijske obveze.

Kod ovog načina računanja kvalitete dobiti, potrebno je težiti tome da vrijednost pokazatelja bude što manja kako bi kvaliteta dobiti bila što bolja.

3.4.3. Prethodna istraživanja

U istraživanju su postavljene tri hipoteze, a to su da je kvaliteta dobiti manja kod poduzeća sa financijskim problemima, te da veličina poduzeća i vrsta djelatnosti utječu na kvalitetu dobiti. Ove hipoteze već su potvrđene kroz prethodna istraživanja koja su predstavljena u nastavku.

Prvo od istraživanja provedeno u Aziji od strane Houghton et al. (2000) baziralo se na istraživanje odnosa između financijskih problema i potražnje za računovodstvenim politikama koje povećavaju dobit. Veza između financijskog zdravlja poduzeća i računovodstvene dobiti pokazala se složenom. Prisutnost značajnih politika povećanja dobiti za poduzeća u problemima nije neočekivana jer poduzeća u ovoj skupini sudjeluju u takvim promjenama zbog osobnog interesa. Najveća ili najdominantnija motivacija za ovakvim promjenama je da bi se „napuhala“ dobit. Na taj način se izbjegavaju troškovi poduzeća kao što su ponovljeni pregovori o kreditu, veće kamate stope na posudbe, te prilagodba ugovora kupcima, klijentima ili dobavljačima. Ovo istraživanje pokazalo je kako je ovo „kreativno ponašanje“ (povećanje dobiti) osobito izraženo kada je poduzeće u problemima. Motivacija za ovakvo ponašanje može proizaći iz oportunističkog ponašanja menadžera i/ili revizora koji nastoje izbjeći troškove koji nastaju prilikom neuspjeha poduzeća a koje snose stranke poduzeća. Istraživanje je pokazalo kako poduzeća klasificirane kao ona „u problemima“ a koja ne

propadnu u kratkom roku pokazuju značajnu tendenciju da povećavaju prijavljenu dobit koristeći upravo promjene u računovodstvenim politikama. Međutim, poduzeća koja propadnu u kratkom roku ne biraju tehnike povećanja dobiti češće nego „zdrava poduzeća“.

Nadalje, istraživanje provedeno od strane Karami (2014) provedeno je u Teheranu na uzorku od 120 poduzeća za razdoblje od 2003. godine do 2012. godine. Studija je usmjerena na istraživanje utjecaja veličine poduzeća na kvalitetu financijskog izvještavanja poduzeća navedenih na burzi. Dobiveni rezultati za veličinu poduzeća i njezin utjecaj na kvalitetu financijskog izvještavanja pokazali su da je veličina poduzeća učinkovita u objašnjavanju kvalitete zarade promatranih poduzeća. Postoje razni razlozi za to: 1) velika poduzeća podliježu većim pritiscima nego mala poduzeća, 2) velika poduzeća imaju veće pregovaračke sposobnosti za rad s revizorima i 3) velika poduzeća imaju više mogućnosti za korištenje proširenog raspona računovodstvenih pokazatelja.

Također je provedeno istraživanje na području jugoistočne Europe (Vuković, Šodan, 2017) gdje je u uzorak uzeto 547 poduzeća u 7 država koja svoje dionice listaju na službenim tržištima. Istraživanjem je dokazano kako se najveći prosječan pokazatelj kvalitete dobiti odnosi na uslužne djelatnosti, financije, zdravstvo i umjetnost, što bi predstavljalo najslabiju kvalitetu dobiti u tim djelatnostima, dok je najmanji prosječan pokazatelj, a time i najveća kvaliteta dobiti u djelatnostima građevinarstva, trgovine, prijevoza i skladištenja. Aproximirani trošak financiranja s dužničkog aspekta kreće se od 4,9% u djelatnosti građevinarstva, trgovine, prijevoza i skladištenja, do 6,3% u uslužnim djelatnostima, financijama, zdravstvu i umjetnosti. Iz svega navedenog može se donijeti zaključak kako vrsta djelatnosti ima utjecaja na kvalitetu dobiti.

Aljinović Barać i Klepo (2006) provele su istraživanje na području Hrvatske na uzorku od 136 poduzeća koja su pristala dati svoje podatke na uvid. Također, provedeno je istraživanje s revizorima o najčešćim područjima računovodstvenih manipulacija, upitnik je upućen za 274 revizora, no samo su 54 upitnika ispravno ispunjena i vraćena. Analiza je pokazala da su računovodstvene manipulacije vrlo uobičajena praksa u Hrvatskoj, posebice u području amortizacijske politike, otpisa potraživanja, smanjenja imovine i dugoročnih ulaganja u financijske instrumente. Osim navedenih stavki revizori su istakli: poreze, zalihe, prihode, revalorizaciju kao česte računovodstvene manipulacije.

Pervan et al. (2010) u svom istraživanju analizirali su regulaciju financijskog izvještavanja za poduzeća u šest istočnoeuropskih zemalja u različitim fazama pristupanja Europskoj uniji

(Slovenija, Hrvatska , Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora i Makedonija). Usporedba postojećeg propisa otkriva da, iako su sve šest zemalja uzorkovanih zemalja zahtijevale MSFI za navedene tvrtke, postoje značajne razlike u regulaciji i postoji velik prostor za de jure usklađivanje. Empirijska analiza postojećeg propisa pokazala je da država članica EU (Slovenija) i dvije države kandidatkinje (Hrvatska i Makedonija) imaju više usklađenih propisa o financijskom izvješćivanju s trenutnim zahtjevima EU u usporedbi s ostalim zemljama iz uzorka, potencijalnim kandidatima (Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora).

4. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

4.1. Selekcija uzorka i postupak odabira uzorka

Uzorak na kojem se temelji provedeno istraživanje o kvaliteti dobiti u poduzećima koja su zapala u financijsku nestabilnost, formiran je iz Amadeus baze. U istraživanje su uključena velika i vrlo velika poduzeća, ukupno njih 603, od čega 568 poduzeća pripada grupi aktivnih poduzeća, a ostalih 35 grupi poduzeća koja su aktivna, ali su u stečajnom postupku. Istraživanje je provedeno na poduzećima iz Republike Hrvatske, koja prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti spadaju u prvih 5 područja, a obuhvaća razdoblje od 2011. godine do 2015. godine.

4.2. Deskriptivna analiza karakteristika poduzeća u uzorku

Deskriptivna ili opisna statistika temelji se na potpunom obuhvatu statističkog skupa, čiju masu podataka organizirano prikuplja, odabire, grupira, prezentira i interpretira dobivene rezultate analize (Pivac, 2010).

U ovom istraživanju izračunate su srednje vrijednosti osnovnih varijabli koje se koriste u testiranju hipoteza:

- kvaliteta dobiti,
- veličina poduzeća,
- ROE (Return on equity),
- koeficijent tekuće likvidnosti,
- koeficijent zaduženosti.

Kod utvrđivanja srednjih vrijednosti korištena je:

- prosječna vrijednost,
- medijan,
- standardna devijacija,
- gornji kvartil,

- donji kvartil.

- Pokazatelj kvalitete dobiti dobiven je stavljanjem u odnos obračunske veličine i ukupne imovine.

Obračunska veličina izračunata je formulom:

$$\text{Obračunske veličine} = (\Delta\text{IM} - \Delta\text{NNK}) - (\Delta\text{KO} - \Delta\text{D} - \Delta\text{PD}) - \text{DA} \quad (4)$$

Pri čemu je (Vuković et al., 2017):

ΔIM = promjena ukupne imovine u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu,

ΔNNK = promjena novca i novčanih ekvivalenata u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu,

ΔKO = promjena kratkoročnih obveza u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu,

ΔD = promjena kratkoročnih financijskih obveza u tekućoj godini u odnosu na prethodnu,

ΔPD = promjena poreza na dobit u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu,

DA = trošak amortizacije u tekućoj godini.

- Pokazatelj veličine poduzeća izračunat je kao logaritamska vrijednost imovine poduzeća.
- ROE (return on equity) izračunat je stavljanjem u odnos dobitka ili gubitka poslije poreza i ukupnog kapitala. Među analitičarima ne postoji suglasnost koja je kontrolna mjera za ROE, u individualnim analizama pojavljuju se podaci od 8-18%, a najčešće se uzima kao referentna stopa 12% (Belak, 2014).
- Koeficijent opće likvidnosti izračunat je stavljanjem u odnos kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza.
- Koeficijent zaduženosti izračunat je stavljanjem u odnos ukupnih obveza i ukupne imovine

U nastavku su prikazane srednje vrijednosti pokazatelja za razdoblje od 2012.-2015. g. (tablica 7, 8, 9 i 10)

Tablica 7: Tablica srednjih vrijednosti za 2012. godinu

Varijabla	Prosječna vrijednost	Medijan	Standardna devijacija	Q3	Q1
Kvaliteta dobiti	1,6	0,078	3,317	0,163	0,037
Veličina poduzeća	18,756	18,755	1,482	19,612	17,931
ROE (povrat od kapitala)	16,694	2,331	354,727	9,929	0,056
Koeficijent tekuće likvidnosti	24,998	1,22	5,683	1,984	0,812
Koeficijent zaduženosti	1,035	0,639	9,836	0,818	0,416

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Tablica 8: Tablica srednjih vrijednosti za 2013. godinu

Varijabla	Prosječna vrijednost	medijan	Standardna devijacija	Q3	Q1
Kvaliteta dobiti	4,633	0,76	1,088	0,149	0,033
Veličina poduzeća	18,832	18,85	1,382	19,651	17,992
ROE (povrat od kapitala)	-1,326	2,242	112,742	9,546	0,067
Koeficijent tek.likvidnosti	45,505	1,279	1,068	2,045	0,842
Koeficijent zaduženosti	0,607	0,584	0,357	0,78	0,407

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Tablica 9: Tablica srednjih vrijednosti za 2014. godinu

Varijabla	Prosječna vrijednost	medijan	Standardna devijacija	Q3	Q1
Kvaliteta dobiti	0,133	0,078	0,205	0,154	0,033
Veličina poduzeća	18,9	18,862	1,267	19,674	18,058
ROE (povrat od kapitala)	-14,905	2,843	438,394	8,933	0,95
Koeficijent tek. likv. Likvidnosti	8,087	1,283	1,498	2,069	0,826
Koeficijent zaduženosti	0,603	0,591	0,326	0,769	0,399

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Tablica 10: Tablica srednjih vrijednosti za 2015. godinu

Varijabla	Prosječna vrijednost	medijan	Standardna devijacija	Q3	Q1
Kvaliteta dobiti	0,127	0,073	0,276	0,153	0,029
Veličina poduzeća	18,927	18,897	1,247	19,678	18,102
ROE (povrat od kapitala)	12,923	2,977	237,226	8,929	0,117
Koeficijent tek. likv.	4,699	1,26	5,312	2,114	0,815
Koeficijent zaduženosti	0,598	0,582	0,343	0,768	0,382

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

U nastavku su prikazane tablice srednjih vrijednosti po djelatnostima u razdoblju od 2012.-2015. godine za sljedeće pokazatelje: ROE (povrat na kapital), koeficijent tekuće likvidnosti, koeficijent zaduženosti, kvalitetu dobiti i veličinu poduzeća (*tablica 11, tablica 12, tablica 13, tablica 14*)

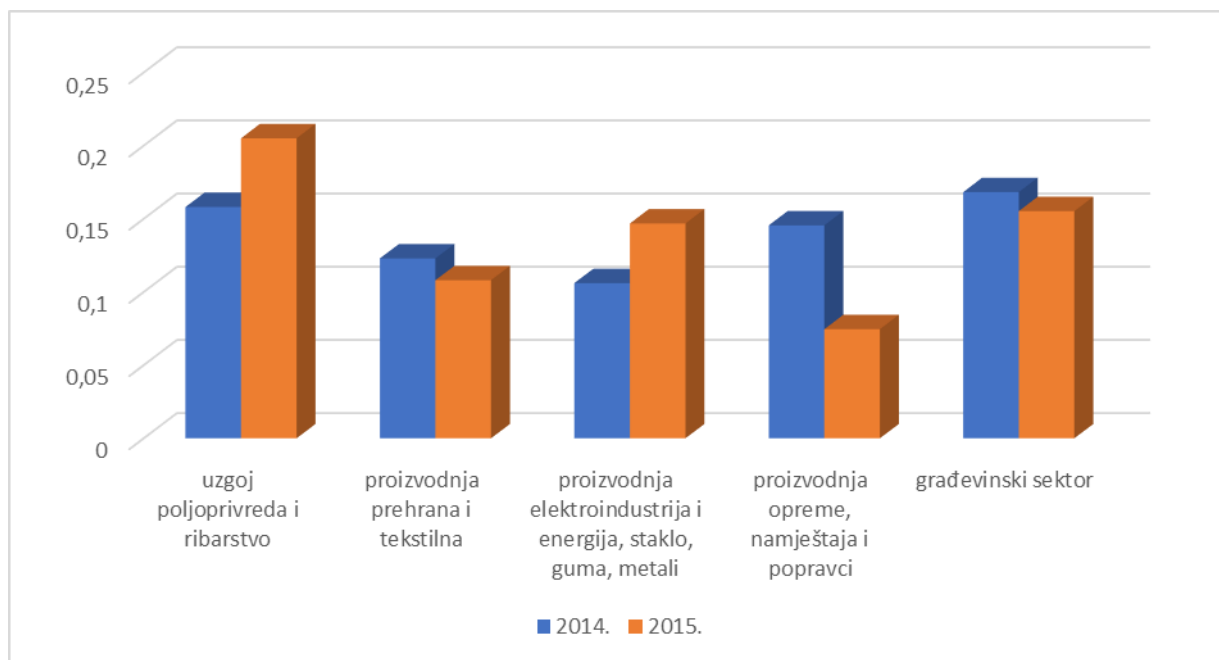
Kada se promotre srednje vrijednosti pokazatelja za 2012. g. (*tablica 7*) važno je iste zbog ekstremnih situacija u pojedinim poduzećima razmotriti kao prosječne vrijednosti pokazatelja prema industrijama (*tablica 11*). Rezultati srednjih vrijednosti pokazatelja prema industrijama ukazuju da najveću stopu povrata od kapitala ostvaruje sektor proizvodnje prehrambenih proizvoda i tekstila s prinosom od čak 55%, a potom proizvodnja namještaja, opreme i popravci od oko 12%. U slučaju svih industrija standardna devijacija povrata od kapitala je visoka što je odraz pojave poduzeća s ekstremima unutar industrija. Koeficijent tekuće likvidnosti se kreće od 1,5 do 2 što je unutar granica standardizirane vrijednosti te podrazumijeva likvidnost poslovanja. Analiza pokazatelja zaduženosti ukazuje na višu razinu zaduženost svih sektora s udjelom duga u imovini od preko 50%.

U 2013. g. (*tablica 12*) prinos od kapitala značajnije varira između industrija od -11% do 9%. Zaduzenost u ovoj godini se i dalje kreće iznad 50% te je smanjena u industriji proizvodnje opreme, namještaja i popravaka na oko 70% što je gotovo trostruko smanjenje u odnosu na raniju godinu kada su obveze nadmašile vrijednost imovine. Likvidnost je kod svih industrija bliža standardu stabilne likvidnosti poslovanja od 2.

Pokazatelji se 2014. (*tablica 13*) mijenjaju te stabilno i slično posluju sve industrije. Izuzetak je građevinski sektor koji bilježi gubitke i time ima negativan ROE od preko 100%. Taj sektor je i najzaduženiji s udjelom obveza iznad 70%. Likvidnost se zadržava oko vrijednosti blizu ili čak iznad 2. Izuzetak je sektor proizvodnje prehrambenih proizvoda i tekstila zbog poduzeća s ekstremnim vrijednostima i izraženijim financiranjem dugoročnim izvorima što čini ovaj pokazatelj većim.

Posljednje godine analize (*tablica 15*) vidljivo je da je trend zaduženosti zabilježio najmanje promjene te je prosječna zaduzenost i dalje iznad 50%. Likvidnost se povećava kod svih industrija, a najveća je u slučaju proizvodnje prehrambenih proizvoda i tekstila. Kako bi se ocijenila likvidnost detaljnije osim pokazatelja likvidnosti potrebno je razmotriti zaduzenost ali i sposobnost naplate potraživanja kroz promjenu novčanih tokova jer jedino oni ukazuju na pravu sposobnost poduzeća u saniranju obveza. Jednim dijelom to je upravo pokazatelj kvalitete dobiti kao odraz jaza primitaka i računovodstvene dobiti prihoda. Ocjena kvalitete

dobiti tijekom godina ukazuje na pojavu ekstrema u pojedinim industrijama prve dvije godine analize što je ujedno pokazatelj niže kvalitete dobiti tj. većeg jaza ostvarenog i naplaćenog. Ukoliko se razmotre posljednje dvije godine analize detaljnije uočava se pogoršanje stanja u 2015. u odnosu na raniju godinu u dvije od pet industrija i to u slučaju poljoprivrede i ribarstva te elektroindustrije i proizvodnje energije, guma, metala i stakla. Ostale industrije bilježe smanjenje jaza tj. veću kvalitetu dobiti u 2015 u odnosu na 2014. Potonje je prikazano na slici 3 koja grafički prikazuje prosječne vrijednosti pokazatelja kvalitete dobiti.

Slika 3: Prosječne vrijednosti pokazatelja kvalitete dobiti za 2014. i 2015. godinu

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Tablica 11: Deskriptivna statistika pokazatelja po djelatnosti za 2012. godinu

INDUSTRIJA		ROE 2012	KOEF. TEK. LIKV. 2012	KOEF. ZAD. 2012	KVALITETA DOBITI 2012	VELIČINA PODUZEĆA 2012
UZGOJ, POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO	Aritmetička sredina	5,171	1,346	,649	,166	19,143
	Broj poduzeća	41	41	41	41	41
	Standardna devijacija	12,339	,879	,213	,213	1,25
	Medijan	1,08	1,055	,662	,088	18,857
PROIZVODNJA, PREHRANA I TEKSTILNA INUSTRIJA	Aritmetička sredina	55,64	89,126	,558	5,176	18,534
	Broj poduzeća	161	160	161	161	161
	Standardna devijacija	669,568	1,102	,268	6,408	1,555
	Medijan	2,527	1,266	,544	,076	18,538
PROIZVODNJA, ELEKTROINDUSTRIJA I ENERGIJA, STAKLO, GUMA, METALI	Aritmetička sredina	,156	2,07	,624	,182	18,614
	Broj poduzeća	167	167	167	167	167
	Standardna devijacija	104,835	1,911	,522	,514	1,269
	Medijan	5,896	1,469	,62	,092	18,55
PROIZVODNJA OPREME, NAMJEŠTAJA I PRIPRAVCI	Aritmetička sredina	11,403	1,457	2,567	,607	18,95
	Broj poduzeća	126	126	126	126	126
	Standardna devijacija	59,943	3,274	2,15	4,286	1,61
	Medijan	,558	,695	,66	,071	19,082
GRAĐEVINSKI SEKTOR	Aritmetička sredina	-5,244	1,891	,742	,15	18,936
	Broj poduzeća	108	108	108	108	108
	Standardna devijacija	113,915	2,832	,338	,271	1,545
	Medijan	1,95	1,32	,716	,078	18,998
UKUPNO	Aritmetička sredina	16,694	24,998	1,035	1,597	18,756
	Broj poduzeća	603	602	603	603	603
	Standardna devijacija	354,727	5,683	9,836	3,317	1,482
	Medijan	2,331	1,22	,639	,078	18,755

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Tablica 12: Deskriptivna statistika pokazatelja po djelatnosti za 2013. godinu

INDUSTRIJA		ROE 2013	KOEF. ZAD. 2013	KVALITETA DOBITI 2013	VELIČINA PODUZEĆA 2013	KOEF. TEK. LIKV. 2013
UZGOJ, POLJOPRIVR EDA I RIBARSTVO	Aritmetička sredina	3,357	,653	,094	19,256	1,596
	Broj poduzeća	41	41	41	41	41
	Standardna devijacija	8,116	,243	,116	1,186	1,705
	Medijan	1,087	,652	,053	19,048	1,151
PROIZVODNJ A, PREHRANA I TEKSTILNA INDUSTRIJA	Aritmetička sredina	-11,237	,537	,109	18,657	1,652
	Broj poduzeća	161	161	161	161	161
	Standardna devijacija	196,695	,272	,122	1,32	2,067
	Medijan	2,355	,513	,078	18,607	1,29
PROIZVODNJ A, ELEKTROIND USTRIJA I ENERGIJA, STAKLO, GUMA, METALI	Aritmetička sredina	9,14	,573	,162	18,814	2,095
	Broj poduzeća	167	167	167	167	167
	Standardna devijacija	25,464	,432	,253	1,013	1,876
	Medijan	5,205	,571	,09	18,625	1,555
PROIZVODNJ A OPREME, NAMJEŠTAJA I PRIPRAVCI	Aritmetička sredina	-9,111	,624	21,586	19,234	1,84
	Broj poduzeća	126	126	126	126	126
	Standardna devijacija	91,663	,308	2,38	1,214	8,976
	Medijan	,3	,634	,053	19,176	,819
GRAĐEVINSKI SEKTOR	Aritmetička sredina	4,57	,729	,235	19,02	1,844
	Broj poduzeća	108	108	108	108	108
	Standardna devijacija	48,795	,398	1,055	1,418	2,065
	Medijan	2,634	,705	,088	19,072	1,36
UKUPNO	Aritmetička sredina	-1,326	,607	4,633	18,927	45,505
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603
	Standardna devijacija	112,742	,357	1,088	1,247	1,068
	Medijan	2,242	,584	,076	18,9	1,279

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Tablica 13: Deskriptivna statistika pokazatelja po djelatnosti za 2014. godinu

INDUSTRIJA		ROE 2014	KOEF. ZAD. 2014	KVALITETA DOBITI 2014	VELIČINA PODUZEĆA	KOEF. TEK. LIKV. 2014
UZGOJ, POLJOPRIVR EDA I RIBARSTVO	Aritmetička sredina	3,074	1,841	,589	,158	19,218
	Broj poduzeća	41	41	41	41	41
	Standardna devijacija	11,044	2,662	,205	,175	1,205
	Medijan	1,439	1,258	,615	,103	19,073
PROIZVODN JA, PREHRANA I TEKSTILNA INUSTRIJA	Aritmetička sredina	3,212	25,125	,548	,123	18,642
	Broj poduzeća	161	161	161	161	161
	Standardna devijacija	18,243	2,899	,302	,216	1,35
	Medijan	3,418	1,312	,545	,075	18,64
PROIZVODN JA, ELEKTROIN DUSTRIJA I ENERGIJA, STAKLO, GUMA, METALI	Aritmetička sredina	6,901	2,223	,552	,106	18,755
	Broj poduzeća	167	167	167	167	167
	Standardna devijacija	11,78	2,413	,356	,105	1,047
	Medijan	5,49	1,557	,536	,081	18,609
PROIZVODN JA OPREME, NAMJEŠTAJ A I PRIPRAVCI	Aritmetička sredina	6,232	1,033	,627	,145	19,199
	Broj poduzeća	126	126	126	126	126
	Standardna devijacija	24,638	1,007	,259	,247	1,227
	Medijan	,386	,912	,621	,059	19,203
GRAĐEVINS KI SEKTOR	Aritmetička sredina	-107,118	2,357	,74	,168	19,02
	Broj poduzeća	108	108	108	108	108
	Standardna devijacija	1,034	5,628	,38	,253	1,42
	Medijan	2,3	1,267	,709	,074	19,07
UKUPNO	Aritmetička sredina	-14,905	8,087	,603	,133	18,897
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603
	Standardna devijacija	438,394	1,498	,326	,205	1,267
	Medijan	2,844	1,283	,591	,078	18,862

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Tablica 14: Deskriptivna statistika pokazatelja po djelatnosti za 2015. godinu

INDUSTRIJA		ROE 2015	KTL 2015	KOEF ZAD 2015	KVALITETA DOBITI 2015	VELIČINA PODUZEĆA
UZGOJ, POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO	Aritmetička sredina	1,171	2,74	,601	,205	19,256
	Broj poduzeća	41	41	41	41	41
	Standardna devijacija	10,207	7,09	,321	,593	1,186
	Medijan	1,217	1,253	,587	,085	19,048
PROIZVODNJA, PREHRANA I TEKSTILNA INDUSTRIJA	Aritmetička sredina	-2,136	9,967	,537	,108	18,657
	Broj poduzeća	161	161	161	161	161
	Standardna devijacija	45,39	9,697	,283	,1	1,32
	Medijan	3,081	1,322	,514	,079	18,607
PROIZVODNJA, ELEKTROINDUSTRIJ A I ENERGIJA, STAKLO, GUMA, METALI	Aritmetička sredina	40,224	2,148	,54	,147	18,814
	Broj poduzeća	167	167	167	167	167
	Standardna devijacija	441,448	1,934	,368	,387	1,013
	Medijan	5,326	1,472	,539	,076	18,625
PROIZVODNJA OPREME, NAMJEŠTAJA I PRIPRAVCI	Aritmetička sredina	6,913	1,017	,628	,075	19,234
	Broj poduzeća	126	126	126	126	126
	Standardna devijacija	23,934	1,06	,269	,075	1,214
	Medijan	,693	,811	,621	,055	19,176
GRAĐEVINSKI SEKTOR	Aritmetička sredina	4,63	5,83	,745	,155	19,02
	Broj poduzeća	108	108	108	108	108
	Standardna devijacija	93,959	4,143	,416	,192	1,418
	Medijan	3,372	1,141	,69	,092	19,072
UKUPNO	Aritmetička sredina	12,923	4,699	,598	,127	18,927
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603
	Standardna devijacija	237,226	5,312	,343	,276	1,247
	Medijan	2,977	1,26	,582	,073	18,897

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

4.2.1. Istraživanje i statistička analiza podataka

Iz navedenih tablica može se zaključiti kako *pokazatelj kvalitete dobiti* značajno oscilira kada je u pitanju prosječna vrijednosti i to od 0,13 do 4,63. S obzirom da je kvaliteta dobiti bolja što je pokazatelj kvalitete dobiti niži, može se reći da je izuzev 2013. godine kada iznosi 4,63; ovaj pokazatelj u prosjeku ispod ili blago iznad 1 što ukazuje na malen jaz prihoda i dobit u odnosu na primitke. To pak predstavlja pokazatelj kvalitete naplate potraživanja i preduvjet stabilnosti poslovanja uslijed saniranja dospjelih obveza. Medijan, odnosno vrijednost statističkog obilježja koja uređeni statistički niz dijeli na dva jednaka dijela iznosi u svim godinama približno 0,08. Odstupanje, odnosno standardna devijacija kreće se u rasponu od 0,21 – 3,32. Što se tiče kvartila, gornji kvartil tokom godina iznosi približno 0,15 što znači da 75% poduzeća ima kvalitetu dobiti 0,15 ili manje, dok donji kvartil iznosi približno 0,03, što znači da 25% poduzeća ima pokazatelj kvalitete dobiti 0,03 ili manje.

Nadalje, kada se promatra *veličina poduzeća*, izražena kao logaritamsku vrijednost imovine poduzeća, primjećuje se relativno ujednačena vrijednost prosječne vrijednosti i medijana te standardna devijacija ispod 10% što ukazuje na reprezentativnost pokazatelja kao veličine poduzeća i prosječne veličine poduzeća. U uzorku dominiraju veća poduzeća jer je prosjek sličan tijekom čitavog razdoblja.

Što se tiče pokazatelja *ROE (return on equity)*, odnosno *povrata od kapitala*, može se reći kako iz godine u godinu varira od -14,91 pa sve do 16,7. Broj poduzeća u uzorku te raznolik rezultat utjecao je na veliki raspon prosječnog povrata od kapitala. Značajna razlika u vrijednosti medijana i prosječne vrijednosti pokazatelja ROE odraz je različitosti poslovanja te ostvarenja poduzeća u sedam industrija te poduzeća sa i bez financijskih teškoća u promatranom razdoblju. Javlja se i izražena visoka vrijednost odstupanja tj. standardne devijacije što prezentiranu prosječnu vrijednost prinosa od kapitala kao pokazatelj čini nereprezentativnim. Kod ove analize bi se stoga prosjek trebalo promatrati po industrijama unutar poduzeća kod kojih su evidentne poteškoće i onih kod kojih one nisu detektirane. Što se tiče kvartila, gornji kvartil tokom godina kreće se u rasponu od 8,93 do 9,93; dok se donji kvartil kreće od 0,06 do 0,12.

Koeficijent tekuće likvidnosti s aspekta prosjeka također odstupa značajnije od medijana i gornjeg te donjeg kvartila koji se kreću u rasponu od 1 do 2. To je očekivano za ovaj pokazatelj jer pojedine industrije imaju veći udio pojedine kategorije i obveza u strukturi imovine i njezinih izvora. Ipak, standardna devijacija nije iznad 25% srednje vrijednosti što

ukazuje da se ista, usprkos pokojoj ekstremno vrijednosti (2015. godina), može smatrati reprezentativnom za dani uzorak. S obzirom na kretanje pokazatelja opće likvidnosti može se istaći da u prosjeku nema poteškoća sa saniranjem kratkoročnih obveza. Uz to valja napomenuti relativno malen udio (svega njih 35 što je relativno malo u odnosu na ukupan broj poduzeća, jer nisu ni sva od tih imali pokazatelj likvidnosti značajno ispod standardizirane vrijednosti) poduzeća koja su kategorizirana kao ona s financijskim problemima.

Pokazatelj zaduženosti, koji je računat kao omjer ukupne imovine i obveza, ne prelazi značajno (samo u 2012.), vrijednost od 1 tijekom čitavog analiziranog razdoblja. Prosječna vrijednost omjera ne odstupa značajnije od medijana, dok je standardna devijacija uglavnom oko 50% za sve promatrane godine što ukazuje ne ukazuje na reprezentativnost srednjih vrijednosti kao odraz prosječnog stanja. Poduzeća se u prosjeku više financiraju dugom nego vlastitim kapitalom jer ovaj omjer ne pada ispod 50% tijekom sve četiri godine. S obzirom na vrijednost kvartila zaključuje se da postoje i izraženije zadužene industrije (brodogradnja i trgovina) koje imaju i veći udio duga i to oko 70%.

4.3. Testiranje hipoteza

U svrhu prihvaćanja ili odbacivanja postavljenih hipoteza i donošenja konkretnih zaključaka na temelju istraživanja potrebna je statistička metodologija. Prije testiranja hipoteza podaci su obrađeni kroz deskriptivnu statistiku. Prva hipoteza glasi:

H1: kvaliteta dobiti manja je kod poduzeća sa financijskim problemima

Testiranje prve hipoteze provedeno je korelacijskim i T testom za svaku od analiziranih godina (2012.-2015.) analizom utjecaja stanja u poduzeću tj. financijskog problema na samu kvalitetu dobiti tj. koliko je ista kao pokazatelj prikladna kao signal za poteškoće. Utemeljenost tvrdnje hipoteze da je kvaliteta dobiti manja (pokazatelj jaza veći) kod poduzeća s financijskim problemima testirana je najprije korelacijskim testom pokazatelja kvalitete dobiti i varijable financijskih problema. Varijabla financijskih problema je oblikovana na način da je u slučaju poduzeća kod kojih nisu uočeni financijski problemi vrijednost varijable 0, dok je u slučaju onih s financijskim problemima vrijednost 1. Ta je varijabla, dakle, oblikovana kao Dummy varijabla jer opisuje stanje koje je pojava koja je ili prisutna ili ne. S obzirom da je kvaliteta dobiti numeričko obilježje prikladan test je test korelacije koji je

prikazan u *tablici 15*.

Rezultati u *tablici 15* u nastavku ukazuju na statistički značajnu vezu pokazatelja financijskih problema i kvalitete dobiti u 2014. i 2015. godine jer je empirijska razina signifikantnosti 0% što je ispod uvjeta značaja od 5%. Zaključuje se da je uočena pozitivna veza dvaju pokazatelja statistički značajna te da se s pojavom financijskih problema može očekivati veći pokazatelj kvalitete dobiti tj. veći jaz u primicima u odnosu na obračunate prihode i ostvareni računovodstveni rezultat poslovanja što znači manju kvalitetu dobiti. Izračunati koeficijenti korelacije za 2012. i 2013. nemaju statistički značaj što je posljedica definiranja varijable financijskih problema za čitavo promatrano razdoblje umjesto separiranog prikaza po godinama kao što je to slučaj kod pokazatelja kvalitete dobiti.

Tablica 15 u nastavku prikazuje testiranje hipoteze korelacijskim testom.

Tablica 15: Testiranje H1 - Pearsonov koeficijent korelacije

		KVALITET A DOBITI 2012	KVALITET A DOBITI 2013	KVALITET A DOBITI 2014	KVALITET A DOBITI 2015	FINANCIJS KI PROBLEMI
KVALITETA DOBITI 2012	Pearsonov test korelacije	1	,003	-,022	-,016	-,011
	Signifikantnost		,949	,590	,698	,797
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603
KVALITETA DOBITI 2013	Pearsonov test korelacije	,003	1	,081*	,009	-,010
	Signifikantnost	,949		,048	,827	,803
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603
KVALITETA DOBITI 2014	Pearsonov test korelacije	-,022	,081*	1	,165**	,291**
	Signifikantnost	,590	,048		,000	,000
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603
KVALITETA DOBITI 2015	Pearsonov test korelacije	-,016	,009	,165**	1	,292**
	Signifikantnost	,698	,827	,000		,000
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603
FINANCIJSKI PROBLEMI	Pearsonovo test korelacije	-,011	-,010	,291**	,292**	1
	Signifikantnost	,797	,803	,000	,000	
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Tablica 16 prikazuje testiranje hipoteze T-testom

Tablica 16: Testiranje H1- T- test

		T-test								
									95% nivo pouzdanosti	
		F test	Signifikantnost	Empirijska vrijednost	Stupnjevi slobode	Granična signifikantnost	Razlika aritmetičkih sredina	Stand. greška razlike aritm. sredina	Donja granica	Gornja granica
ROE 2012	Varijance su jednake	,094	,760	,248	601	,804	15,336	61,828	-	136,761
	Varijance nisu jednake			,945	573,311	,345	15,336	16,228	106,089	-16,537
KVAL DOBITI 2012	Varijance su jednake	,255	,614	,258	601	,797	1,491	5,781	-9,862	1,28
	Varijance nisu jednake			1,039	567,755	,299	1,491	1,434	-1,327	4,308
KVAL DOBITI 2013	Varijance su jednake	,244	,622	,249	601	,803	4,727	1,896	-3,251	4,197
	Varijance nisu jednake			1,005	567,118	,315	4,727	4,704	-4,512	1,397
KVAL DOBITI 2014	Varijance su jednake	90,259	,000	-	601	,000	-256	,0342	-3,323	-188
	Varijance nisu jednake			7,464	34,403	,006	-256	,087	-4,32	-079
KVAL DOBITI 2015	Varijance su jednake	99,208	,000	-	601	,000	-345	,046	-4,35	-255
	Varijance nisu jednake			7,493	34,067	,046	-345	,167	-684	-006

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Nakon izračunatog koeficijenta korelacije, proveden je i T-test značaja razlika u razini kvalitete dobiti poduzeća po godinama s obzirom na to da li su u financijskim problemima ili ne (*prikazan u tablici 16*). Rezultati testa potvrđuju rezultate korelacijskog testa ukazujući na statistički značajnu razliku u kvaliteti dobiti samo za 2014. i 2015. godinu uz razinu empirijske signifikantnosti od 0%. **S obzirom na navedeno zaključuje se da je prva hipoteza prihvaćena tj. da se može konstatirati da je kvaliteta dobiti manja kod poduzeća s financijskim problemima.**

Druga hipoteza glasi:

H2: veličina poduzeća utječe na kvalitetu dobiti

Druga hipoteza rada se temeljila na tvrdnji da veličina poduzeća utječe na kvalitetu dobiti. Kako bi se provelo testiranje utemeljenosti te hipoteze primijenjen je korelacijski test varijabli kvalitete dobiti i veličine poduzeća koji je prikazan u *tablici 17*. Izračunati koeficijenti korelacije imaju statistički značaj samo u 2015. godini, u kojoj je empirijska razina signifikantnosti testa 0,002 tj. 0,2% što je ispod uvjeta maksimuma za značaj. Time se zaključuje da postoji negativna veza veličine poduzeća i kvalitete dobiti, samo u jednoj (2015.) od četiri promatrane godine, tj. da se s povećanjem veličine poduzeća može očekivati korekcija pokazatelja kvalitete dobiti na niže što ukazuje na manji jaz tj. veću kvalitetu dobiti. Uočena negativna veza je slaba (jer je koeficijent korelacije ispod 0,5) jer je kvaliteta dobiti determinirana prije svega kvalitetom upravljanja i performansama glavne djelatnosti, a ne isključivo veličinom poduzeća. **S obzirom na navedeno, može se zaključiti kako je uočena značajnost u samo jednoj od četiri analizirane godine, te se stoga donosi zaključak kako je druga hipoteza prihvaćena uz napomenu da vrijedi tek nakon što poduzeća dosegnu određenu nužnu razinu tj. veličinu koja doprinosi jačanju kvalitete dobiti.**

Tablica 17 donosi testiranje hipoteze korelacijskim testom.

Tablica 17: Testiranje H2 – Pearsonov koeficijent korelacije

		VELIČINA PODUZEĆA 2012	VELIČINA PODUZEĆA 2013	VELIČINA PODUZEĆA 2014	VELIČINA PODUZEĆA 2015
KVALITETA DOBITI 2012	Pearsonov test korelacije	-,027	-,010	-,007	-,008
	Signifikantnost	,515	,807	,858	,854
	Broj poduzeća	603	603	603	603
KVALITETA DOBITI 2013	Pearsonov test korelacije	-,272**	-,060	-,013	,004
	Signifikantnost	,000	,143	,757	,917
	Broj poduzeća	603	603	603	603
KVALITETA DOBITI 2014	Pearsonovo test korelacije	,003	,016	-,036	-,051
	Signifikantnost	,934	,691	,377	,215
	Broj poduzeća	603	603	603	603
KVALITETA DOBITI 2015	Pearsonovo test korelacije	-,060	-,057	-,064	-,125**
	Signifikantnost	,143	,164	,118	,002
	Broj poduzeća	603	603	603	603

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Nadalje, ocijenjen je višestruki regresijski model kojem je zavisna varijabla kvaliteta dobiti 2015. (kao godina kod koje su svi testovi ukazali na značaj), a nezavisne varijable financijski problemi, ROE, pokazatelj zaduženosti i veličina poduzeća. S obzirom na stupanj determinacije (R) od 0,246 stupanj protumačenosti modela je skromniji. To je posljedica kompleksnosti kvalitete dobiti te brojnosti faktora koji determiniraju istu. Stupanj determinacije pokazuje da se 24,6% kretanja zavisne varijable može objasniti promjenama nezavisnih varijabli modela. Značaj modela potvrđuje i vrijednost Durbin Watson testa, prikazanog u *tablici 18*, koja iznosi oko 2 te ukazuje na nepostojanje problema autokorelacije u modelu.

Tablica 18 pokazuje višestruki regresijski model za 2015. godinu.

Tablica 18: Testiranje H2 – višestruki regresijski model za 2015. godinu

Model	R	R kvadrat	Prilagođeni R kvadrat	Standardna greška	Durbin-Watson test
1	,496 ^a	,246	,241	,240600839	2,038

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

U nastavku je prikazana *tablica 19* koja prikazuje testiranje pomoću ANOVA testa.

Tablica 19: Testiranje H2 – ANOVA test za 2015. godinu

Model	Zbroj kvadrata	Stupnjevi slobode	Aritmetička sredina kvadrata	F-test	Signifikantnost
Regresija	11,315	4	2,829	48,864	,000 ^a
Reziduali	34,617	598	,058		
Ukupno	45,932	602			

Izvor: Amadeus baza

Ranije navedeno potvrđuje značaj modela kao cjeline jer je stupanj signifikantnosti F testa 0% to je ispod uvjeta značaja od 5% maksimalno što znači da je model kao cjelina reprezentativan (*tablica 19*).

Tablica 20 pokazuje testiranje hipoteze višestrukim regresijskim modelom.

Tablica 20: Testiranje H2 – višestruki regresijski model za 2015. godinu

Model	Nerazvrstani koeficijenti		Razvrstani koeficijenti	t	Signifikantnost	Kolinearnost	
	B	Standardna greška	Beta			Koeficijent tolerancije (TOL)	Koeficijent inflacije (VIF)
KONSTANTA	,359	,151		2,377	,018		
ROE 2015	4,384	,000	,038	1,059	,290	,997	1,003
KOEFICIJENT ZADUŽENOSTI 2015	,317	,030	,393	10,673	,000	,931	1,075
VELIČINA PODUZEĆA 2015	-,023	,008	-,104	-2,921	,004	,998	1,002
FINANCIJSKI PROBLEMI	,224	,043	,190	5,172	,000	,934	1,071

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Tablica koeficijena korelacije (*tablica 20*) ima značaj svih nezavisnih varijabli kao samostalnih (izuzev ROE čiji je koeficijent signifikantnosti iznad 5% te iznosi 29%), jer im je signifikantnost do 5%. Također koeficijent inflacije i tolerancije (TOL) za sve nezavisne varijable je ispod 5, odnosno iznad 20% što ukazuje na nepostojanje problema multikolinearnosti u modelu. Vrijednost koeficijena uz nezavisne varijable ukazuje da najveći relativni utjecaj imaju varijabla pokazatelj zaduženosti te financijski problemi. Povećanje udjela duga u financiranju imovine kao i pojava financijskih problema utječe negativno na kvalitetu dobiti tj. povećava jaz primitaka i rezultata poslovanja (te je uz te koeficijente pozitivan predznak), dok veličina poduzeća utječe suprotno tj. s rastom poduzeća smanjuje se vrijednost pokazatelja tj. jaza te time kvalitetu dobiti povećava.

Tablica 21 prikazuje testiranje hipoteze pomoću Pearsonovog koeficijenta korelacije.

Tablica 21: Testiranje H2 – Pearsonov koeficijent korelacije za 2015. godinu

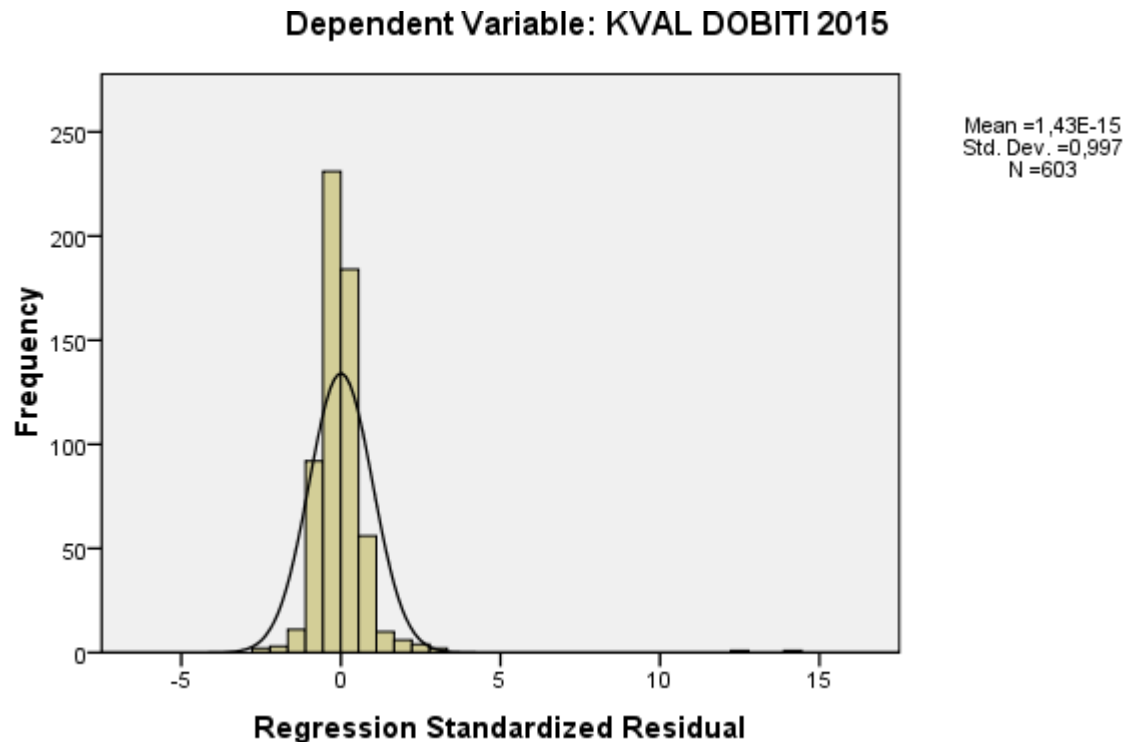
		ROE 2015	KOEF ZAD 2015	VELIČINA PODUZEĆA 2015	FINANCIJSKI I PROBLEMI	Apsolutni reziduali
ROE 2015	Pearsonov test korelacije	1	,043	-,018	-,011	-,005
	Signifikantnost		,295	,653	,797	,911
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603
KOEFIJENT ZADUŽENOSTI 2015	Pearsonov test korelacije	,043	1	-,043	,257**	,005
	Signifikantnost	,295		,294	,000	,909
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603
VELIČINA PODUZEĆA 2015	Pearsonovo test korelacije	-,018	-,043	1	-,018	-,013
	Signifikantnost	,653	,294		,663	,753
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603
FINANCIJSKI PROBLEMI	Pearsonovo test korelacije	-,011	,257**	-,018	1	-,003
	Signifikantnost	,797	,000	,663		,935
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603
Apsolutni reziduali	Pearsonov test korelacije	-,005	,005	-,013	-,003	1
	Signifikantnost	,911	,909	,753	,935	
	Broj poduzeća	603	603	603	603	603

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

U *tablici 21* prikazan je konačni test značaja modela koji testira korelaciju apsolutnih reziduala i nezavisnih varijabli modela te on ukazuje da niti jedna od varijabli nije u korelaciji s rezidualima jer niti jedan od koeficijenata korelacije nema statistički značaj (empirijska

razina signifikantnosti iznad 5%) te se zaključuje da se u modelu ne javlja niti problem heteroskedastičnosti. Ocjenjeni je model stoga reprezentativan za opis relacija i determinanti kvalitete dobiti što dodatno potvrđuje postavljene hipoteze rada.

U nastavku je na *slici 4* prikazan histogram zadane distribucije.

Slika 4: Histogram zadane distribucije

Izvor: Podaci iz programa SPSS

Treća hipoteza glasi:

H3: vrsta djelatnosti utječe na kvalitetu dobiti

Treća hipoteza rada se temelji na tvrdnji da vrsta djelatnosti utječe na kvalitetu dobiti poduzeća. To bi značilo da određene industriji posluju bolje, da ih odlikuje stabilnost i povoljni trendovi.

Testiranje utjecaja industrije na kvalitetu dobiti provedeno je i anova testom tj. testom utjecaja jedne promjenjive varijable (industrije) na numeričku varijablu (kvalitetu dobiti). Kod ispitivanja utjecaja jedne promjenjive varijable potrebno je provesti također i test

homogenosti varijanci jer je uvjet testiranja utjecaja upravo to da uzorci potječu iz normalnih populacija i da imaju jednake varijance.

Homogenost varijanci se testira se Levenovim testom homogenosti varijanci. Rezultat testa (*tablica 22*) ukazuje da je empirijska razina signifikantnosti testa za svaku od analiziranih godina statistički značajan jer iznosi do 5% što znači da varijance nisu jednake te da preduvjet za daljnje testiranje nije zadovoljen. *Tablica 22* prikazuje testiranje hipoteze pomoću Levene-ovog testa.

Tablica 22: Testiranje H3 – Levene-ov Test

	Levene statistika	Stupnjevi slobode (df1)	Stupnjevi slobode (df2)	Signifikantnost
KVALITETA DOBITI 2012	2,573	4	598	,037
KVALITETA DOBITI 2013	3,820	4	598	,004
KVALITETA DOBITI 2014	5,340	4	598	,000
KVALITETA DOBITI 2015	4,931	4	598	,001

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Tablica 23 prikazuje testiranje hipoteze pomoću testa ANOVA.

Tablica 23: Testiranje H3 – ANOVA test

		Zbroj kvadrata	Stupnjevi slobode (df)	Aritmetička sredina kvadrata	F	Signifikantnost
KVALITETA DOBITI 2012	Između grupa	2830,497	4	707,624	,642	,633
	Unutar grupa	659401,736	598	1102,678		
	Ukupno	662232,233	602			
KVALITETA DOBITI 2013	Između grupa	45780,351	4	11445,088	,967	,425
	Unutar grupa	7079200,251	598	11838,128		
	Ukupno	7124980,602	602			
KVALITETA DOBITI 2014	Između grupa	,317	4	,079	1,889	,111
	Unutar grupa	25,078	598	,042		
	Ukupno	25,394	602			
KVALITETA DOBITI 2015	Između grupa	,805	4	,201	2,668	,032
	Unutar grupa	45,127	598	,075		
	Ukupno	45,932	602			

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

Prema dobivenim podacima iz tablice ANOVA (*tablica 23*) može se zaključiti kako je u prve tri godine analize vrijednost empirijska signifikantnost $\alpha^* > 5\%$, na temelju čega se može konstatirati kako regresijski model nije statistički značajan za prve tri godine. Iznimka je zadnja godina analize (2015.g.) gdje je vrijednost $\alpha^* = 0,032$ što je manje od 5% što dovodi do zaključka kako je regresijski model jedino u zadnjoj promatranoj godini statistički značajan.

S obzirom da Kruskal Wallis H test ne uvjetuje homogenost varijanci i normalne distribucije primjenjuje se kao alternativan test ANOVA testu jer uzeti uzorci nisu zadovoljili preduvjet homogenosti.

S obzirom na empirijsku signifikantnost testa (*tablica 24*) zaključuje se da razlike između poduzeća u kvaliteti dobiti s obzirom na industriju u kojoj djeluju postoje samo u 2013. i 2015. godini. **U dvije od četiri analizirane godine značajna razlika u kvaliteti dobiti statistički je značajna u 50% slučajeva, što je dovoljno za donošenje zaključka o tome da uslijed isključenja ekstremnih pojava industrija ima statistički značajan utjecaj na kvalitetu dobiti te se treća hipoteza smatra utemeljenom uz istaknute preduvjete analize.** Značaj doprinosa industrije kvaliteti dobiti može biti posljedica kvalitetne poslovne klime unutar pojedinih industrija, politike zaduživanja i dr., ali tehnološkog napretka koji je prikladan za pojedine industrije isključivo i sl.

Tablica 24 prikazuje testiranje hipoteze Kruskal Wallis-ovim testom.

Tablica 24: Testiranje H3 – Kruskal Wallis H test

	KVALITETA DOBITI 2012	KVALITETA DOBITI 2013	KVALITETA DOBITI 2014	KVALITETA DOBITI 2015
Hi-kvadrat	2,496	12,255	5,095	16,641
Stupnjevi slobode (df)	4	4	4	4
Empirijska signifikantnost	,645	,016	,278	,002

Izvor: Izračun autora prema podacima iz programa SPSS

5. ZAKLJUČAK

Korisnici financijskih izvještaja (vlasnici, menadžeri, kreditori, dobavljači, kupci te sve ostale interesne skupine) svakodnevno donose važne poslovne odluke na temelju objavljenih financijskih izvještaja. Stoga je jasno kako bi informacije sadržane u financijskim izvještajima trebale biti istinite i pouzdane kako bi se povećalo povjerenje korisnika.

Danas je nažalost povjerenje u financijske izvještaje sve manje zbog prevelikog broja manipulacija u suvremenom računovodstvu. Menadžeri na razne načine manipuliraju računovodstvenim podacima u svrhu ostvarenja svojih osobnih interesa te tako stvaraju izvještaje čije informacije daju povoljniju ili lažnu sliku stanja poduzeća. Menadžeri se koriste kako legalnim mogućnostima tako i onima koje znatno prekoračuju zakonske okvire te prelaze u kriminal. Najveći problem upravo je u prevelikoj slobodi izbora što se koristi kako bi se prekrili mnogobrojni nedostaci u financijskim izvještajima.

Neke od zlouporaba kreativnog računovodstva su otkrivene i postale su pravi računovodstveni skandali. Revizija financijskih izvještaja trebala bi predstavljati zaštitu od prijevара u financijskim izvještajima ali praksa je pokazala kako je revizija nedovoljna, te uz to nije obvezna u svim poduzećima. Upravo iz svega navedenog javlja se forenzično računovodstvo koje je usmjereno na razotkrivanje manipulacija i prevara. Koristi se u svrhu otkrivanja manipulacija u financijskim izvještajima koje odstupaju od računovodstvenih standarda, poreznih zakona i ostalih propisa. Obilježja forenzičnog računovodstva su da ono nije ograničeno standardima, konstruira se na stručnoj osnovi i cilj je da se procjenom utvrdi „istinit i fer“ prikaz stanja izvještajnog subjekta.

Cilj ovog diplomskog rada bio je proučiti i ispitati kvalitetu dobiti u poduzećima koja su zapala u financijsku nestabilnost. Istraživanje je provedeno na uzorku od 603 velika i vrlo velika poduzeća. Uzorak je uzet iz Amadeus baze podataka, te je istraživanjem obuhvaćeno razdoblje od 2011. godine do 2015. godine.

Kroz empirijski dio rada provedeno je testiranje za postavljene tri hipoteze. Kod prve hipoteze utvrđeno je kako je kvaliteta dobiti manja u poduzećima sa financijskim problemima. Testiranje je izvršeno uz pomoć Pearsonovog koeficijenta korelacije te T-testa. Kod druge hipoteze utvrđeno je da veličina poduzeća utječe na kvalitetu dobiti ali tek nakon što poduzeća dosegnu određenu veličinu koja doprinosi jačanju kvalitete dobiti. Za ovaj rezultat

korišten je također Pearsonov koeficijent korelacije te regresijski model. Što se tiče treće hipoteze također je dokazano kako vrsta djelatnosti utječe na kvalitetu dobiti. Korišten je Levene-ov test, analiza varijance Anova i Kruskal Wallis H test.

SAŽETAK

Provedeno istraživanje usmjereno je na utvrđivanje kvalitete dobiti u poduzećima koja su zapala u financijsku nestabilnost. Kako sve češće dolazi do manipulacija u financijskim izvještajima javlja se potreba za određenim nadzornim mehanizmima, kao što su revizije, zakoni i načela. Forenzično računovodstvo kreirano je kako bi se stalo u kraj manipulacijama i prijevarama koje su sve učestalije. No problem svakako predstavlja to što je većina manipulacija legalna i u dozvoljenim zakonskim okvirima upravo zbog fleksibilnosti unutar računovodstvenih regulatornih okvira.

Cilj ovog diplomskog rada bio je proučiti i ispitati kvalitetu dobiti u poduzećima koja su zapala u financijsku nestabilnost. Provedenim testiranjima nad hipotezama po pitanju kvalitete dobiti u poduzećima koja su zapala u financijsku nestabilnost, dokazano je kako je kvaliteta dobiti manja kod poduzeća u financijskim problemima, te kako veličina poduzeća i vrsta djelatnosti utječu na kvalitetu dobiti.

Ključne riječi: kvaliteta dobiti, manipulacije, forenzično računovodstvo

SUMMARY

The research conducted is focused on determining the quality of the profit in companies that have come into financial instability. As more and more manipulation occurs in the financial statements, there is a need for certain supervisory mechanisms such as audits, laws and principles. Forensic accounting is designed to care about endless manipulations and deceptions. However, the problem is certainly that most manipulations are legal and allowed within the legal framework precisely because of the flexibility within the accounting regulatory frameworks.

The aim of this graduate thesis was to study and examine the quality of profits in companies that had come into financial instability. The conducted tests of hypothesis regarding profit quality in financial instability companies have shown that quality is getting smaller in companies in financial problems, and how the size of an enterprise and the type of business affect the quality of profit.

Key words: profit quality, manipulation, forensic accounting

LITERATURA

1. Aljinović Barać, Ž., Klepo, T., (2006): *Features of accounts manipulations in Croatia*, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci, 2006 vol. 24 , sv. 2, str. 273-290.
2. Aljinović Barać, Ž., (2016): Računovodstvo novčanih tijekova, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split.
3. Bartulović, M., (2013): *Regulatorni okvir financijskog izvještavanja*, Nastavni materijali, Ekonomski fakultet, Split.
4. Belak, V., (2014.): *Analiza poslovne uspješnosti*, RRiF, Zagreb.
5. Belak, V. (2008): *Kreativno računovodstvo i njegov utjecaj na financijske izvještaje*, Računovodstvo i financije, Zagreb.
6. Bakran, D., Gulin, D., Hladika, M., Milčić, I., (2017): *Pripremne radnje za sastavljanje financijskih izvještaja za 2017. godinu*, RRiF, Zagreb.
7. García Lara J.M., García O., Neophytou E., (2009): *Earnings quality in ex-post failed firms*, Journal Accounting and Business Research, Volumen 39, 2009 – broj 2, str. 119-138.
8. Gulin, D. (2002): Manipulacije na financijskim tržištima i njihov utjecaj na financijske izvještaje, Računovodstvo, financije i revizija u suvremenim gospodarskim uvjetima, 37. simpozij, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb.
9. Habib, A., Uddin Bhuiyan, B., Islam, A., (2013): *Financial distress, earnings management and market pricing of accruals during the global financial crisis*, *Managerial Finance*, Vol.39 Iss: 2, str. 155-180.
10. Houghton, K.A., Kestel , J., Robinson, P., Smith M., (2000): *Economic Recession, Corporate Distress and Income Increasing Accounting Policy Choice*, CoBAR Working Paper 2000-07.
11. Houška M., : *Upravljanje rizicima prijevare s aspekta poslovne forenzike*, Porezni vijesnik 6/2015, str. 40-46.
12. Karami A., (2014): *Effect of Company's size and leverage Features on the Quality of Financial Reporting of Companies Listed in Tehran Stock Exchange*, *Interdisciplinary journal of contemporary research in business* Vol 6, No. 5; September 2014, str. 71-81.

13. Meštrov, K., (2009): *Manipuliranje financijskim izvještajima, prijevare i pogreške*, Financijskih klub, Zagreb.
14. Narodne novine (2015): *Hrvatski standardi financijskog izvještavanja*, Narodne novine d.d. Zagreb, broj 86.
15. Narodne novine (2009): *Međunarodni standardi financijskog izvještavanja*, Narodne novine d.d. Zagreb, broj 136.
16. Narodne novine (2007): *Odluka o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti*, Narodne novine d.d. Zagreb, bbroj 1870.
17. Narodne novine (2015): *Odluka o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja – okvir za primjenu Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja* Narodne Novine d.d., Zagreb, broj 86.
18. Narodne novine (2009): *Odluka o objavljivanju Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja* Narodne Novine d.d., Zagreb, broj 136.
19. Narodne novine (2006): *Odluka o objavljivanju Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja* Narodne Novine d.d., Zagreb, broj 140.
20. Narodne novine, (2016): *Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja*, Narodne novine d.d. Zagreb, broj 95.
21. Narodne novine (2015): *Stečajni zakon*, Narodne novine d.d. Zagreb, broj 71.
22. Narodne novine, (2015): *Zakon o računovodstvu*, Narodne novine d.d. Zagreb, broj 78.
23. Pervan I., Horak, H., Vasilj, M., (2010): *Financial reporting regulation for the listed companies*, Internet, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/93382>
24. Perkušić, D., (2014): *Osnove računovodstva*, nastavni materijali, Sveučilište u Splitu.
25. Pivac, S., (2010): *Statističke metode*, Ekonomski fakultet, Split.
26. Radzi M., (2011): *Earning Quality in Public Listed Companies: A Study on Malaysia Exchange for Securities Dealing and Automated Quotati*, International Journal of Economics and Finance Vol. 3, No. 2; May 2011, str. 233-244.
27. Šestanović, A., Vukas, J, Stojanović, M., (2015.): *Važnost novčanog toka kao pokazatelja kvalitete poduzetničkog uspjeha*, Internet, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/144519> .
28. Šodan, S. (2014): *Modeliranje utjecaja računovodstva fer vrijednosti na kvalitetu objavljenih financijskih performansi*, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet Split

29. Šodan, S., (2016.): Financijska analiza poslovanja, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split.
30. Tipurić, D. (2008): *Korporativno upravljanje*, Sinergija, Zagreb.
31. Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D., Pološki Vokić, N., (2010): *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada*, M.E.P., Zagreb.
32. Vidučić, Lj. (2015): *Financijski menadžment*, RRIF, Zagreb.
33. Vuković, M. et al. (2017): Utjecaj kvalitete dobiti na troškove financiranja .
34. Žager, K. et al. (2008): *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia, Zagreb.

POPIS TABLICA

1. Tablica 1: Temeljne pozicije bilance
2. Tablica 2: Temeljne pozicije računa dobiti i gubitka
3. Tablica 3: Temeljne pozicije izvještaja o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti
4. Tablica 4: Nastanak primitaka i izdataka novca
5. Tablica 5: Izvještaj o novčanim tokovima na temelju direktne metode
6. Tablica 6: Raščlamba ukupnog kapitala
7. Tablica 7: Tablica srednjih vrijednosti za 2012. godinu
8. Tablica 8: Tablica srednjih vrijednosti za 2013. godinu
9. Tablica 9: Tablica srednjih vrijednosti za 2014. godinu
10. Tablica 10: Tablica srednjih vrijednosti za 2015. godinu
11. Tablica 11: Deskriptivna statistika pokazatelja po djelatnosti za 2012. godinu
12. Tablica 12: Deskriptivna statistika pokazatelja po djelatnosti za 2013. godinu
13. Tablica 13: Deskriptivna statistika pokazatelja po djelatnosti za 2014. godinu
14. Tablica 14: Deskriptivna statistika pokazatelja po djelatnosti za 2015. godinu
15. Tablica 15: Testiranje H1 - Pearsonov koeficijent korelacije
16. Tablica 16: Testiranje H1- T- test
17. Tablica 17: Testiranje H2 – Pearsonov koeficijent korelacije
18. Tablica 18: Testiranje H2 – višestruki regresijski model za 2015. godinu
19. Tablica 19: Testiranje H2 – ANOVA test za 2015. godinu
20. Tablica 20: Testiranje H2 – višestruki regresijski model za 2015. godinu

21. Tablica 21: Testiranje H2 – Pearsonov koeficijent korelacije za 2015. godinu
22. Tablica 22: Testiranje H3 – Levene-ov Test
23. Tablica 23: Testiranje H3 – ANOVA test
24. Tablica 24: Testiranje H3 – Kruskal Wallis H test

POPIS SLIKA

1. Slika 1: Kriteriji za definiranje poduzetnika prema Zakonu o računovodstvu
2. Slika 2: Izbor između agencijskog i uslužnog odnosa
3. Slika 3: Prosječne vrijednosti pokazatelja kvalitete dobiti za 2014. i 2015. godinu
4. Slika 4: Histogram zadane distribucije